ORTODOKSİA

AHLÂKÎ VE DİNÎ RESALE

İMTİYAZ SAHİBİ: HRİSTOPOLİS MİTROPOLİTİ

MELETİOS LUKAKİS

MAHAL İDARE FENER RUM PATRİKHANESİ

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΦΑΝΑΡΙΟΝ

ΕΤΟΣ ΙΑ' ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1936 ΤΕΥΧΟΣ 12

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις τοῦ 1936.

Ἐκ βαθέων ἐκέκραξα. — ***Μ.Φιλαδελφείας Αἰμιλιανοῦ.***

Σημειώσεις περί τινων ἐν Κων/πόλει ναῶν καὶ ἰδίως τοῦ Πατριαρχικοῦ μετὰ τὸ 1453. — ***Μ. Ἡλιουπόλεως Γενναδίου.***

Συμβολὴ εἰς τοὺς Πατριαρχικοὺς Καταλόγους.— ***Μ. Σάρδεων Γερμανοῦ.***

Τὸ δρᾶμα καὶ ἡ λύτρωσις. — ***Δευτερεύοντος Μαξίμου.***

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Πίναξ τῶν περιεχομένων.

Τύποις «Φαζιλὲτ»

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ

† ΒΕΝΙΑΜΙΝ

ΕΛΕΩι ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ

ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ

ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

ΠΑΝΤΙ ΤΩι ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΧΑΡΙΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΝ

ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΓΕΝΝΗΘΕΝΤΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἀριθμ. { Πρωτ. 2147. / Διεκπ. 1379.

Εὐλογητὸν τὸ ὄνομα τοῦ ἐν οὐρανοῖς Πατρός, τοῦ καταξιώσαντος ἡμᾶς ἵνα ὑπαντήσωμεν καὶ ἑορτάσωμεν καὶ πάλιν τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην καὶ χαρμόσυνον τῶν Χριστουγέννων Ἑορτήν, καὶ προσκυνοῦντες τὸν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ ἐνανθρωπήσαντα Σωτῆρα ἡμῶν, ἀντλήσωμεν τὴν ἄνωθεν παραμυθίαν καὶ χαράν, εἰς ἀνακούφισιν καὶ ἐνίσχυσιν ἡμῶν.

Ἡ πορεία τῆς ζωῆς ἐπὶ τῆς γῆς, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, οὐδέποτε ὑπῆρξεν ὁμαλὴ καὶ εὔκολος καὶ ἀπηλλαγμένη δοκιμασιῶν καὶ συναντημάτων ὀδυνηρῶν. Ὁ πόνος καὶ ἡ δυστυχία ἦσαν συνήθεις συνοδοὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἰδιαζόντως ὅμως βαρεῖς εἶνε οἱ καιροὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν. Ἐν συνοχῇ καὶ ἀπορίᾳ, καὶ δὴ μείζονι ἢ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη, ὑπαντᾷ καὶ πάλιν ὁ χριστιανικὸς κόσμος τὴν ἁγίαν τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος ἑορτήν, τὴν ἑορτὴν ταύτην, ἥτις διὰ πάντας ἐστὶ καὶ πρέπει ἵνα ᾖ ἡ ἑορτὴ τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς χαρᾶς. Εἰς τὸ ἄκρον ἐνετάθησαν ἤδη ἐν τῷ κόσμῳ αἱ ταλαιπωρίαι τοῦ παρόντος καὶ οἱ φόβοι τοῦ μέλλοντος, ἄρχοντες δὲ καὶ ἀρχόμενοι ἀνήσυχοι καὶ τεταραγμένοι πανταχοῦ ἀτενίζουσι πρὸς αὐτό.

Ἀλλὰ τί λοιπόν; Θὰ ἐξακολουθήσωσιν οὕτως ἔχοντα καὶ συμβαίνοντα ταῦτα εἰς τὸ διηνεκὲς ἐπὶ τῆς γῆς; Θὰ συνέχηται καὶ θὰ ἀποπνίγηται ἐπ᾽ ἄπειρον, ὡς ἐν κοιλάδι κλαυθμῶνος, ἡ ἀνθρωπότης ὑπὸ τῆς ἀπειλῆς καὶ τοῦ φόβου τῶν δεινῶν; Μὴ γένοιτο!

Ἡ Γέννησις τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνέτειλε τῷ κόσμῳ τὸ φῶς τὸ τῆς γνώσεως, ψάλλει σήμερον χαρμοσύνως ἡ Ἁγία Ἐκκλησία ἡμῶν. Καὶ τὸ φῶς τοῦτο, «ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον», εἰς ἀνακάθαρσιν τοῦ ἀνθρωπίνου νοὸς καὶ ἐνίσχυσιν τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως καὶ καρδίας πρὸς τὸ ἀγαθόν, θὰ ὁδηγήσῃ, ὀφείλομεν ἀκραδάντως ἵνα πιστεύωμεν, εἰς τὸν ὑπὸ πάντων ἐν τέλει ἐνστερνισμὸν καὶ τὴν ἀναστήλωσιν, καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς γενικὰς ἀμοιβαίας σχέσεις τῶν ἀνθρώπων, τῶν ἀρχῶν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐννόμου εἰρηνικῆς τάξεως, ὡς αὗται ἐφαρμόζονται ἐν ταῖς σχέσεσι ταῖς ἀτομικαῖς, διότι μόνον οὕτω δύναται ἵνα προέλθῃ καὶ παγιωθῇ ἀσφαλὴς καὶ παραμόνιμος διὰ πάντας εὐτυχία ἐπὶ τῆς γῆς.

Μετὰ πίστεως λοιπὸν καὶ ἐλπίδος, παρὰ τὰς βαρείας καιρικὰς ταλαιπωρίας, ἂς ἑορτάσωμεν, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, τὴν ἀνατέλλουσαν σήμερον μεγάλην ἑορτὴν καὶ πανήγυριν τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Χριστὸς Γεννᾶται· δοξάσωμεν. Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν· ἀπαντήσωμεν. Χριστὸς ἐπὶ γῆς· ὑψωθῶμεν.

Μετὰ χαρᾶς καὶ ἐλπίδος ἀκούσωμεν ἀναμελπόμενον τὸν ὕμνον τῆς οὐρανίου τῶν ἀγγέλων στρατιᾶς: «Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία». Εἶνε ὁ ὕμνος οὗτος ὁ οὐράνιος ἐξοχώτερον γλυκὺς καὶ παρήγορος ἐν τοῖς νῦν καιροῖς.

Αὐξήσωμεν καὶ τονώσωμεν, κατὰ τὴν παροῦσαν ἁγίαν καὶ χαρμόσυνον τῆς εὐσεβείας ἡμῶν ἑορτὴν τὴν ἐλπίδα ἡμῶν. Διπλασιάσωμεν δὲ καὶ ἐντείνωμεν ἰδιαζόντως κατ' αὐτὴν τὰς πρὸς τὸν Θεὸν δεήσεις ἡμῶν ὑπὲρ τῆς διὰ τοῦ ἄνωθεν φωτισμοῦ κατισχύσεως καὶ ἑδραιώσεως μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐθνῶν τοῦ πνεύματος τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συναδελφώσεως ἐπὶ τῷ κοινῷ πάντων ἀγαθῷ.

'Αλλὰ καὶ τὸ φιλάνθρωπον καὶ τὸ φιλάδελφον τῆς χριστιανικῆς συνειδήσεως καὶ διαθέσεως ἡμῶν καθηκόντως ἐπιμαρτυροῦντες καὶ ἐνδεικνύμενοι, μὴ λείψωμεν ἵνα δαψιλέστερον κατὰ τὰς ἁγίας ταύτας ἡμέρας καὶ ἑορτὰς ἀσκήσωμεν τὰ ἔργα τῆς εὐποιΐας καὶ τῆς ἐλεημοσύνης πρὸς τοὺς πάσχοντας ἀδελφοὺς καὶ τὸν πλησίον ἐν γένει, ἐξοχώτερον κατ' αὐτὰς «κατανοοῦντες ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων», κατὰ τὴν ἀποστολικὴν προτροπήν (Ἑβρ. 10, 24).

Ταῦτα ὑμῖν πατρικῶς ἀπευθύνοντες ἐπὶ ταῖς ἁγίαις καὶ χαρμοσύνοις ἑορταῖς καὶ ὁλοψύχως ἐπ' αὐταῖς συγχαίροντες καὶ εὐλογοῦντες ὑμᾶς, εὐχόμεθα ὅπως ὁ Κύριος δῷ ἵνα διέλθητε αὐτὰς ἐν ὑγείᾳ καὶ χαρᾷ πνευματικῇ μετὰ τῶν οἴκων ὑμῶν, δωρήσηται δὲ τὸν ἐπανατέλλοντα νέον Αὐτοῦ σωτήριον ἐνιαυτὸν ὑμῖν καὶ τῷ κόσμῳ παντὶ φορὸν εἰρήνης ἀδιαταράκτου καὶ ἔμπλεων εὐημερίας καὶ εὐτυχίας γενικῆς.

Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος καὶ ἡ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. 'Αμήν.

Χριστούγεννα 1936.

† Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης.

ΕΚ ΒΑΘΕΩΝ ΕΚΕΚΡΑΞΑ

31 Δεκεμβρίου. Λῆξις καὶ ἀφετηρία χρονική. Εἷς ἔτι σταθμὸς εἰς τὴν ἀτελεύτητον τοῦ Χρόνου διαδρομήν· Μία ἐπιπλέον ἐπισήμανσις τῆς ἀνθρωπίνης παροδικότητος. Τὸ ἀπερχόμενον ἔτος συμπαρασύρει εἰς τὴν ἄβυσσον τοῦ Χρόνου ἕν μέρος τῆς ζωῆς μας. Τί ἀπέμεινεν ἀπὸ τὰς χαρὰς ἢ τὰς λύπας του; Τὸ ἀνατέλλον θὰ προσθέσῃ παροδικότητα εἰς τὴν ἐφήμερον ζωήν μας. Τί θὰ ἀπομείνῃ ἐξ ὅσων θὰ μᾶς προσφέρῃ; Σκέψεις μελαγχολικαί, προϊοῦσαι ἐκ τῶν ἀμέσων ἐντυπώσεων τοῦ περὶ ἡμᾶς φθαρτοῦ Κόσμου, τοῦ ὁποίου μέρος ἀποτελοῦμεν καὶ ἡμεῖς.

Πράγματι· θεωροῦντες ἑαυτοὺς ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν πληρούντων τὸν Κόσμον πολυποικίλων καὶ ἀλληλοσυνδέτων ὄντων, ἔχομεν τὴν ἄμεσον ἐντύπωσιν ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐπίσης, ὡς καὶ ἐκεῖνα, οὐδὲν ἄλλο εἴμεθα εἰμὴ ἐλαχίστη στιγμὴ ἐν τῇ ἀτελευτήτῳ τοῦ Χρόνου ἐκτυλίξει, ἀδιόρατον σημεῖον ἐν τῇ ἀπείρῳ τοῦ Διαστήματος ἐκτάσει.

Τί εἴμεθα εἰς τὸν ἀτέρμονα χῶρον; Σταγὼν ἐν τῷ ὠκεανῷ, μόριον κόνεως ἀφανές, εἰς τὸ κενὸν στροβιλιζόμενον. Εἴμεθα τόσον μικροὶ ὥστε ἐφ᾿ ὅσον μηκύνεται ἡ χωρίζουσα ἡμᾶς ἀπό τινος ὀπτικοῦ κέντρου ἀπόστασις, γινόμεθα ἐκεῖθεν δυσθεώρητοι, ἐξουδετερούμεθα κατὰ μικρόν, καὶ ἐπὶ τέλους καταντῶμεν ἀνύπαρκτοι.

Τί εἴμεθα ἐν τῷ ὁρμητικῷ ρεύματι τοῦ Χρόνου; Συνεχὴς καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἐπιταχυνομένη φορὰ πρὸς τὸν θάνατον. «Ἡ ζωὴ εἶναι θάνατος» κατὰ τὰ πορίσματα τῆς Βιολογίας. Τί ἀπέμεινεν ἀπὸ τὴν χαρὰν καὶ τὴν λύπην τῆς χθές; Μηδέν. Τί θὰ ἀπομείνῃ ἀπὸ τὴν χαρὰν καὶ τὴν λύπην τῆς αὔριον; Μηδέν. Εἴμεθα εὔθραυστοι, μηδαμινοί. Ἴσως περισσότερον τὸ πρῶτον παρὰ τὸ δεύτερον. Μία καὶ μόνη στιγμὴ ὀλιγωρίας ὡς πρὸς τοὺς ὅρους τῆς ζωῆς μας εἶναι ἀρκετὴ διὰ νὰ ἐπιφέρῃ ἀνεπανόρθωτον τὴν καταστροφὴν τῆς δαιδαλώδους ἐκείνης μηχανῆς, ἡ ὁποία ὀνομάζεται ἀνθρώπινος ὀργανισμός. Ἀλλὰ τί λέγω; Καὶ ἡ ἐπιμελεστέρα προσοχὴ καὶ ἡ ἐντονωτέρα προσπάθεια ἀποβαίνει ἀνίκανος νὰ σταματήσῃ τὴν πρὸς τὸν θάνατον φοράν. Ὁ ὀργανισμὸς καταρρέει ἀφ᾿ ἑαυτοῦ.

Κατὰ τραγικὴν τῶν πραγμάτων ἀμοιβαιότητα καὶ ἀντιστοιχίαν, ὅσῳ προάγεται ἡ κοσμολογικὴ ἔρευνα καὶ χωρεῖ ἀπὸ γνώσεως εἰς γνῶσιν, τόσῳ ἐμφανεστέρα καθίσταται τοῦ ἀνθρώπου ἡ σμικρότης. Πόσον διέθρυπτε τὸν ἀνθρώπινον ἐγωϊσμὸν ἡ παλαιὰ πίστις ὅτι ὅλος ὁ Κόσμος περιορίζεται εἰς τὴν Γῆν, ἢ τουλάχιστον ἔχει ὡς κέντρον τὴν Γῆν, ὅτι ἐκτὸς τῶν ὁρωμένων ἄλλα ὄντα δὲν ὑπάρχουσιν, ὅτι τὸ παρελθὸν τοῦ Πλανήτου μας συμποσοῦται εἰς ὀλίγας δεκάδας αἰώνων! Παραλλήλως πρὸς τὸν γεωκεντρισμὸν ἔβαινε καὶ ὁ ἀνθρωποκεντρισμός. Πόσον δὲ τὸν ἐξευτελίζει σήμερον καὶ τὸν ἀπογοητεύει ἡ βεβαίωσις τῆς Ἐπιστήμης, ὅτι ὁ Κόσμος ἔχει ἀτέρμονας τὰς διαστάσεις, ὅτι περιλαμβάνει τοσαῦτα ὄντα ὥστε ἀποκάμνει νὰ τὰ συλλάβῃ ἡ ἀνθρωπίνη φαντασία ὅσον δὲν ἀποκάμνει ἐν τῇ παραγωγῇ ἡ μήτηρ Φύσις, ὅτι τὸ παρελθὸν εἶναι μακρά, πολὺ μακρὰ σειρὰ αἰώνων, καθ᾽ οὓς ἦλθον καὶ ἀπῆλθον μυριάδες ἀνθρωπίνων γενεῶν! Τί εἶναι λοιπὸν ἡ ἐπίγειος ἀνθρωπότης καὶ τί τὰ ἐπὶ μέρους ἄτομα εἰς τὸ ἄπειρον τοῦτο Σύμπαν ἢ εἰς τὸν μακρὸν τοῦτον Χρόνον, καθ᾽ ὃν ἀπὸ ἀνυπολογίστου χρονικῆς ἀρχῆς «γενεὰ πορεύεται καὶ γενεὰ ἔρχεται»; Σημεῖον ἐλάχιστον, τὸ ὁποῖον ἡ ὅρασις ἀδυνατεῖ νὰ διακρίνῃ· Στιγμὴ ἀφαντάστως μικρά, ἀσύλληπτος εἰς τὴν φαντασίαν. Καὶ ὁ μακρότερος βίος ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἀνυπολόγιστον Χρόνον, δὲν εἶναι διαρκέστερος τῆς ἀκαριαίας ἐμφανίσεως τῆς ἀστραπῆς.

Ὅσῳ ἐπεκτείνομεν τὴν ἔρευναν καὶ προχωροῦμεν εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Διαστήματος, τόσῳ ἀσταθεστέρα ἀποδεικνύεται ἡ ὕπαρξίς μας Ζητοῦμεν μίαν βάσιν παγίαν καὶ κεντρικήν, ἀπὸ τῆς ὁποίας, ὡς ἐξ ἀπόπτου, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐπισκοπήσωμεν τὸ Πᾶν καὶ νὰ καθορίσωμεν τὴν θέσιν μας ἐν τῷ Παντί. Καὶ εἰς ἑκάστην ζήτησιν βεβαιούμεθα ὅτι ἡ ζητουμένη βάσις δὲν ὑπάρχει. Τὸ Διάστημα, αὐτὸ τὸ Διάστημα ἐν τῷ ὁποίῳ ζῶμεν, διαρκῶς διαφεύγει τὴν ἔρευνάν μας. Καὶ ἐνῷ μᾶς διαφεύγει – πρᾶγμα παράδοξον!—μᾶς περικλείει, μᾶς στενοχωρεῖ, παρὰ τὰς ἀτέρμονας διαστάσεις του, ὡς ἡ φυλακὴ τὸν ἐγκάθειρκτον, μᾶς περισφίγγει ὡς «ἄβυσσος ἐσχάτη» κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἰωνᾶ. Πέραν τῶν ἡρακλείων στηλῶν, τὰς ὁποίας ἐφανταζόμεθα ὡς τὴν εὐχάριστον κατάπαυσιν τῆς μακρᾶς καὶ ἐπιπόνου πορείας μας, νέαι ἑκάστοτε ὀρθοῦνται. Εὑρισκόμεθα ὡς εἰς κευθμῶνα ἀνήλιον καὶ σκοτεινόν· καταγινόμεθα νὰ καταρρίψωμεν τὰ κυκλώπεια τοιχώματά του διὰ νὰ ἀντικρύσωμεν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Καὶ ἡ προσπάθειά μας προσκρούει ἑκάστοτε εἰς ἀνυπερβλήτους δυσκολίας.

Καὶ πάλιν· ὅσῳ μεγεθύνομεν τὸν Χρόνον προεκτείνοντες τὴν προοπτικὴν τῆς Ἱστορίας, τόσῳ προφανεστέρα καθίσταται ἡ εὐτέλεια, τόσῳ στενωτέρα ἡ παροδικότης μας. Ζητοῦμεν καὶ ἐδῶ μίαν σταθερὰν καὶ

παγίαν χρονικὴν βάσιν, ἀπὸ τῆς ὁποίας θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐπισκοπήσωμεν ὅλην τὴν Ἱστορίαν τοῦ Κόσμου, νὰ συλλάβωμεν πάντα τὰ ἐν χρόνῳ τελούμενα, νὰ σταθεροποιήσωμεν τὴν ὕπαρξίν μας. Ἀλλὰ καὶ ὁ χρόνος ἐκφεύγει τῆς ἐπιμόνου ζητήσεώς μας. Καὶ ὄχι μόνον ἐκφεύγει, ἀλλὰ καὶ μᾶς συμπαρασύρει κατὰ τὸν βιαιότερον καὶ σαρκαστικώτερον τρόπον, ὡς «ὁ ἄνεμος ἐκρίπτει τὸν χνοῦν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς». Μόλις ἡ νεότης παρέλθῃ, ἡ περίοδος τῆς αὐξήσεως καὶ τῆς ἀκμῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν βλέπομεν τὰ πράγματα μόνον ἀπὸ τῆς καλῆς των πλευρᾶς, ἐννοοῦμεν ὅτι ἡ ζωὴ ἀχωρίστως συνδέεται μὲ τὸ γῆρας καὶ ὅτι ἡ ἀποσύνθεσις εἶναι τὸ μοιραῖον κατάντημά της. Τὴν ἐρωτῶμεν περὶ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ περιεχομένου της, καὶ ἡ ἀπάντησίς της; εἶναι «ἀπόκριμα θανάτου» κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Ἕκαστον προστιθέμενον εἰς τὴν ἡλικίαν μας ἔτος εἶναι μία ἐπιπλέον βαθμὶς κλίμακος κατιούσης πρὸς τὴν καταστροφήν. Ἑκάστη φευγαλέα στιγμὴ εἶναι πληγή, τὴν ὁποίαν διανοίγει ὁ χρόνος εἰς τὸ φθαρτὸν σῶμά μας. Καὶ θὰ ἔλθῃ στιγμή—ἡ τελευταία στιγμή—ἡ ὁποία θὰ καταφέρῃ τὸ καίριον, τὸ τελικὸν πλῆγμα. «Ἐν ἑαυτοῖς ἐσχήκαμεν τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου». Καὶ ταῦτα, καθ' ὃν χρόνον «ἡ γῆ εἰς τὸν αἰῶνα ἕστηκε» κατὰ τὴν μελαγχολικὴν διαπίστωσιν τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ, καὶ ἡ μορφὴ τοῦ Κόσμου, τοῦ ἀψύχου καὶ ὑλικοῦ καὶ ἀλόγου Κόσμου, παραμένει ἡ αὐτή.

***

Ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου θεωρούμενος ὁ ἄνθρωπος φαίνεται ἁπλοῦν παράγωγον τῆς Φύσεως, ὑποκείμενος εἰς τὸν αὐτὸν καὶ τὰ λοιπὰ ὄντα νόμον τῆς γεννήσεως καὶ τῆς φθορᾶς. Εἴμεθα λοιπὸν καὶ ἡμεῖς φθαρτοὶ καὶ μηδαμινοί. Καὶ ἡμεῖς; Ἀλλὰ τοιοῦτοι μόνοι ἡμεῖς εἴμεθα. Διότι ἡμεῖς μόνοι ἔχομεν συνείδησιν τῆς φθαρτότητος καὶ μηδαμινότητος. Ὑπάρχει φθαρτότερον τοῦ ἄνθους τοῦ φυτοζωοῦντος ἀφανῶς εἰς μίαν γωνίαν, τοῦ ὁποίου ἡ ζωὴ καὶ ἡ θέλγουσα ὡραιότης διαρκεῖ ὅσον καὶ ἡ πρωΐα; Τί εὐτελέστερον τοῦ ἐφημέρου, τοῦ μικροσκοπικοῦ ἐκείνου ἐντόμου, τὸ ὁποῖον γεννᾶται, ζῇ καὶ ἀποθνήσκει εἰς τὰς τελευταία; ἀναλαμπὰς τοῦ δύοντος ἡλίου; Καὶ ὅμως οὔτε τὸ ἄνθος, οὔτε τὸ ἐφήμερον φαίνονται νὰ θορυβῶνται διὰ τὴν ἐφήμερον ζωήν των. Διότι δὲν τὴν γνωρίζουν. Διατί μεταξὺ ὅλων τῶν ὄντων μόνος ὁ ἄνθρωπος φέρει εἰς τὴν καρδίαν του, ἀθεράπευτον τραῦμα, τὴν βαθεῖαν ὀδύνην διὰ τὴν παροδικότητά του; Διότι τὴν ἐπιγινώσκει. Καὶ ἐν τῇ γνώσει ταύτῃ ἀναδεικνύεται ἀνώτερος τοῦ Σύμπαντος. «Καὶ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν τὸ Σύμπαν ὅλον θὰ συνέτριβε τὸν ἄνθρωπον, ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ ἔπαυε νὰ εἶνε εὐγενέστερος καὶ ἀνώ-

τερος τοῦ συντρίβοντος. Διότι γνωρίζει ὅτι ἀποθνήσκει, ἐνῷ τὸ Σύμπαν οὐδὲν γνωρίζει», εἶπεν ὁ Πασκάλ.

Ἀλλὰ μόνον τοῦτο δὲν εἶναι ἡ πλήρης ἐξήγησις τῆς ἀνησυχίας. Ἐὰν ἡ ἐπίγνωσις τῆς φθαρτότητος δὲν εἶχε συμπαρομαρτοῦσαν καὶ τὴν ἐνδόμυχον τάσιν πρὸς τὴν αἰωνιότητα, ὁ θάνατος θὰ ἦτο τὸ φυσικώτερον τῶν πραγμάτων καὶ θὰ παριστάμεθα ἥσυχοι καὶ ἀπαθεῖς θεαταὶ εἰς τὴν κατάρρευσιν τοῦ σώματός μας. Καὶ ὅμως· πόσον τραγικὴ εἶναι ἡ θέσις τοῦ ἀνθρώπου ὁσάκις εὑρίσκεται ἀντιμέτωπος πρὸς τὴν φθορὰν καὶ τὴν παροδικότητα! Ἡ ἀνθρωπίνη λοιπὸν ἀνησυχία ἔχει βαθυτέραν τὴν πηγήν της. Εἶναι ἡ ἀπήχησις τῆς «ἐσωτερικῆς πληροφορίας» ὅτι «ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ἐπ᾿ ἀφθαρσίᾳ» κατὰ τὸν ἀρχαῖον Σοφόν. Εἶναι τὸ «σύμπτωμα» τῆς ἀκατανικήτου καὶ ὀδυνηρᾶς ἐκείνης ὁρμῆς, διὰ τῆς ὁποίας φερόμεθα πρὸς μίαν παγίαν καὶ πλήρη πραγματικότητα, τὴν ὁποίαν ὅμως οὔτε τὸ Διάστημα οὔτε ὁ Χρόνος δύναται νὰ μᾶς χαρίσῃ. Ἡ ζωή μας μὲ τοὺς ἀκοιμήτους πόθους της, μὲ τὰς ἀσιγήτους ἀγωνίας της, εἶναι ὡς μία κραυγὴ ἐπικλήσεως, ἐκ βαθέων ἀναδιδομένη «τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς καὶ πετασθήσομαι καὶ καταπαύσω;» Κραυγὴ ἀγωνιώδης, τῆς ὁποίας ὁ θλιβερὸς ἀντίλαλος χάνεται εἰς τὰς ἀβύσσους τοῦ Διαστήματος.

Γεννώμεθα, ζῶμεν, κινούμεθα εἰς κόσμον πεπερασμένον, ὅπου ἡ φθορὰ καὶ ὁ θάνατος εἶναι τὰ συνηθέστερα φαινόμενα τῆς καθ᾿ ἡμέραν ζωῆς· ἔχομεν τόσους δεσμοὺς καὶ τόσα κοινὰ πρὸς τὰ ἐν τῷ κόσμῳ, τόσην ἐξάρτησιν ἀπὸ ὡρισμένους ὑλικοὺς ὅρους· καὶ ὅμως οἱ πόθοι μας πτερυγίζουσι πέραν τοῦ πεπερασμένου καὶ τοῦ θνητοῦ καὶ παρὰ τὰς τόσας ἀντιθέτους ἐνδείξεις ζητοῦσι νὰ ὁλοκληρώσωσι τὴν πραγματικότητα, νὰ ζήσωσι τὴν ὁλοκληρίαν τῆς ζωῆς. Οὐδεμία κατάστασις μᾶς ἱκανοποιεῖ. Εἴμεθα δυστυχεῖς καὶ ζητοῦμεν νὰ εὐτυχήσωμεν. Εἴμεθα εὐτυχεῖς καὶ ποθοῦμεν νὰ ὁλοκληρώσωμεν τὴν εὐτυχίαν. Φθειρόμεθα εἰς ὄνειρα, εἰς πόθους, εἰς ἐπιδιώξεις, εἰς ἐπιχειρήσεις, μὲ τὴν ἀγωνιώδη σκέψιν πῶς θὰ αὐξηθῶμεν περισσότερον, πῶς θὰ καταλάβωμεν μεγαλυτέραν θέσιν ὑπὸ τὸν ἥλιον, πῶς θὰ σταθεροποιήσωμεν τὴν ὕπαρξίν μας. Ἐντεῦθεν ὁ πόθος τῆς κατακτήσεως, ἡ ὄρεξις τοῦ πλούτου καὶ τῆς δυνάμεως, ὁ ἔρως τῆς δόξης, ἡ ἀντίδρασις κατὰ τῆς παροδικότητος ἡ ἐκδηλουμένη εἰς τὴν διαιώνισιν τῆς μνήμης παρὰ τοῖς ἐπιγιγνομένοις διὰ τῆς οἰκογενείας, διὰ τοῦ μνημείου, διά τινος θεσμοῦ, διὰ τοῦ Κράτους, διὰ τοῦ βιβλίου, καὶ δι᾿ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ κακουργήματος. Εἶναι ὅλα ταῦτα ὡς τόσαι μορφαὶ καὶ παραλλαγαὶ νόμου ἐμφύτου καὶ θεμελιώδους, εἰς τὸν ὁποῖον δίδει ὡρισμένην καὶ συγκεκριμένην ἔκφρασιν ἡ χριστιανικὴ ἐλπὶς περὶ ἐπιβιώσεως.

Ἑκόντες, ἄκοντες, ἐν συνειδήσει ἢ ἀνεπιγνώστως, εἴμεθα κατὰ βάθος εἷς πόθος, ἤ, κάλλιον εἰπεῖν, μία ἀπαίτησις τοῦ ἀπείρου καὶ τοῦ αἰωνίου, συνδεδεμένη πρὸς τὴν ἐσχάτην ἀθλιότητα, ἀθλιότητα τοσούτῳ μᾶλλον ὀδυνηράν, ὅσῳ ἐπιγινώσκει ἑαυτὴν καὶ αἰσθάνεται ἑαυτήν.

Πόσον χαρακτηριστικαὶ εἶναι αἱ παρατηρήσεις μερικῶν σοφῶν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου! «Ὁ ἄνθρωπος εἶναι σύνθεσις στοιχείων ἀνομοίων... εἶναι οὐράνιος καὶ γήϊνος. Εἶναι σῶμα καὶ πνεῦμα... Εἶναι ἄγγελος, εἶναι κτῆνος. Εἶναι μηδέν, εἶναι ὑπόστασις. Εἶναι Θεός. εἶναι ἔκπιωτος Θεός. Εἶναι μηδὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ περιβαλλόμενον... Εἶναι ἐνδεὴς τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἱκανὸς διὰ τὸν Θεόν, καί, ἄν θέλῃ, ἔμπλεως τοῦ Θεοῦ... Εἶναι ἔννοια ἀντιφατική, εἶναι ἀντινομία ἀφόρητος, εἶναι τέρας, εἶναι χάος»!

Ἀθλιότης καὶ μεγαλεῖον! Σύνθεσις τραγικὴ ὅσον καὶ διαφωτιστικὴ τῆς μυστηριώδους συστάσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἐὰν ἡ ἀθλιότης ἦτο φυσικὸς καὶ οὐσιώδης ὅρος τοῦ εἶναι ἡμῶν, οὔτε θὰ τὴν ἐγνωρίζομεν οὔτε θὰ ἐπωδυρόμεθα δι᾽ αὐτήν. Ἐὰν πάλιν εἴχομεν πλῆρες καὶ ὁλόκληρον τὸ εἶναι, τὸ μεγαλεῖον, θὰ ἤμεθα ἀπολύτως ἥσυχοι.

Εἶναι ἆρά γε ἡ ἀπὸ τοῦ ὑλικοῦ καὶ ἀναισθήτου Κόσμου ἐξάρτησις ἡ πηγὴ τῆς ἀθλιότητός μας; Καὶ ἐάν ποτε ἐπραγματοποιεῖτο τὸ τόσον παλαιὸν καὶ προσφιλὲς ὄνειρον, τὸ ὁποῖον ἐλίκνισε τὴν ζωὴν ὅλων τῶν γενεῶν, νὰ κατισχύσῃ ὁ ἄνθρωπος τῶν δυνάμεων τῆς Φύσεως καὶ νὰ κερδίσῃ ἀπέναντί της τὴν ἀνεξαρτησίαν του, θὰ ἐλύετο ἆρά γε τὸ μέγα πρόβλημα τῆς ζωῆς, καὶ θὰ κατέπαυε τὸ συνέχον τὰς ψυχάς μας ἄγχος; Ὄχι. Διότι ἡ ἐξάρτησίς μας ἔχει πολὺ πνευματικώτερον χαρακτῆρα καὶ εἶναι τόσον θεμελιώδης καὶ ἰσχυρὰ ὅσον δὲν φανταζόμεθα. Προέρχεται ἀπὸ τὴν μυστηριώδη ἐκείνην δύναμιν, τὴν ὁποίαν ἡ μὲν Ἐπιστήμη ἡ ἀδυνατοῦσα νὰ προχωρήσῃ πέραν τῶν φαινομένων ὀνομάζει «ἄγνωστον παράγοντα» ἡ δὲ Θρησκεία ψυχήν, εἰκόνα τοῦ Ἀπείρου καὶ τοῦ Αἰωνίου καὶ ἀποκατοπτρισμὸν τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῖν Αὕτη ἀποτελεῖ τὸν οὐσιώδη ὅρον τῆς συστάσεως καὶ τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν, τοῦ εἶναι ἡμῶν, τοῦ ἑαυτοῦ μας. Εἶναι ἡ προσδιορίζουσα ἡμᾶς ἀρχή. Εἴμεθα τόσον οἰκεῖοι πρὸς αὐτήν, ἀφοῦ ἐν αὐτῇ καὶ δι᾽ αὐτῆς ὑπάρχομεν· ἀλλὰ καὶ τόσον ξένοι, ἀφοῦ οὔτε ἡ πρόσληψίς της οὔτε ἡ κατάλυσίς της ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς. Ἔλαβεν ἀρχὴν καὶ ὑφίσταται ἀνεξαρτήτως τῆς ἡμετέρας θελήσεως. Καὶ ὅμως, εἴτε ἑκουσίως, εἴτε ἀκουσίως εἴμεθα εἰς τὴν ἐξουσίαν της καὶ ὑφιστάμεθα τὴν ἐπίδρασιν τῶν πόθων καὶ τῶν βλέψεών της Εἴμεθα δυστυχεῖς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ βάθους τῆς δυστυχίας μας ποθοῦμεν τὴν εὐδαιμονίαν. Εἴμεθα ἐφήμεροι, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰς φευγαλέας στιγμὰς τῆς παροδικῆς ζωῆς μας θέλομεν νὰ ὑφάνωμεν ὁλόκληρον αἰωνιότητα. Εἴμεθα ἀσθενεῖς, ἀλλὰ περισυλλέγοντες κατὰ πᾶ-

σαν στιγμὴν τὰς ὀλίγας δυνάμεις τῆς διανοίας καὶ τῆς καρδίας μας ἐξορμῶμεν πρὸς τὸ Αἰώνιον καὶ τὸ Ἄπειρον, καὶ ἐνῷ εἴμεθα ἐγκόσμιοι τείνομεν νὰ γίνωμεν ὑπερκόσμιοι. Ὁ παράγων λοιπὸν τῆς ἀνησυχίας μας κεῖται ἐντὸς ἡμῶν. Ἡ δὲ λύτρωσις τὴν ὁποίαν ποθοῦμεν δὲν ἀναφέρεται οὔτε εἰς τὰ ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια τοῦ Διαστήματος, οὔτε εἰς τὰ στενὰ ὅρια τοῦ Χρόνου. Εἶναι ἡ λύτρωσις ἡ ὁλοκληρωτική, ἡ ὑπερτάτη, ἡ συνισταμένη εἰς τὴν πλήρη ἀνάπτυξίν τοῦ εἶναι καὶ τῆς ζωῆς, ἡ τείνουσα εἰς τὴν ἄμεσον θεωρίαν διὰ τῆς καταργήσεως τοῦ «ἐσόπτρου» καὶ τοῦ «αἰνίγματος». Εἶναι ἆρά γε παίγνια τῆς φαντασίας; Ἀλλ᾽ ἡ φαντασία πάντοτε εἰς τὰς δημιουργίας της λαμβάνει τὰ στοιχεῖά της ἀπὸ τὴν πραγματικότητα.

«Ἔσεσθε τέλειοι». Τὸ εἶπεν ὁ Κύριος. Ἡ τελείωσις, ἡ «θέωσις» εἶναι ὁ νοσταλγικὸς προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ καὶ ἡ πηγὴ τῆς ἀκαταπαύστου ἀνησυχίας του. Ἐξαρτώμεθα ἀπὸ τοῦ Ἀπείρου. Ἀλλ᾽ εἶναι ἐξάρτησις εὐεργετική, πτεροῦσα τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὰ ἄνω, ἀναδεικνύουσα αὐτὸν ἀνώτερον πάντων τῶν ὄντων, «βραχύ τι παρ᾽ ἀγγέλους ἠλαττωμένον» ὅπως ἔψαλε θεοπνεύστως ὁ Δαβὶδ ἐν συμφωνίᾳ μὲ τὰ φωτεινότερα πνεύματα τῆς ἀνθρωπότητος. Οἱ πόνοι της εἶναι ὠδῖνες κυήσεως ὑπερφυοῦς, μεγαλειώδους, ἐκείνης τὴν ὁποίαν ἐνόει ὁ Ἀπόστολος ὅταν ἔλεγεν ὅτι «πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν· οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ Πνεύματος ἔχοντες καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν».

Ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ Χρόνου καὶ τοῦ Διαστήματος θεωρουμένη ἡ ζωὴ μὲ τὴν ἐναλλαγὴν τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης, τῆς ἀθλιότητος καὶ τοῦ μεγαλείου, εἶναι πράγματι ματαιότης ἀπατηλή, ἀπελπιστική. Ἀλλ᾽ ἐξ αὐτοῦ τοῦ βάθους τῆς ματαιότητος, τὴν ὁποίαν ἐπιγινώσκομεν καὶ αἰσθανόμεθα, ἐκπηδᾷ ἡ πίστις εἰς τὴν Αἰωνιότητα. Εἰς ἡμᾶς ἀπόκειται νὰ μὴ κωφεύσωμεν εἰς τὰς παρηγόρους βεβαιώσεις της. Ἐφ᾽ ὅσον ἀκούομεν τὴν ἐνδόμυχον ταύτην φωνήν, τὸ πᾶν ἐν τῇ ζωῇ φωτίζεται, μεταμορφοῦται, σταθεροποιεῖται, προσανατολίζεται. Διὰ μέσου τῶν πραγμάτων διαφαίνονται αἱ ἀθάνατοι ψυχαί, εἰς τὸ βάθος τῶν ψυχῶν ἐμφανίζεται ὁ Αἰώνιος Θεός, ὁ δημιουργὸς καὶ συντηρητής των, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέρμα των.

Ἐν Χάλκῃ, τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1936.

† Ο ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ
Σχολάρχης τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς

† Μητροπολίτου Ἡλιουπόλεως ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΙΝΩΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΝΑΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΩΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΜΕΤΑ ΤΟ 1453

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΛΟΓΟΥ A. M. SCHNEIDER «BYZANZ»

Αἱ μέχρι τοῦδε ἱστορικαὶ καὶ ἀρχαιολογικαὶ ἔρευναι αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τοὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐν Κ/πόλει ναοὺς—εἴτε ἐξαφανισθέντας εἴτε μετατραπέντας εἰς μουσουλμανικὰ τεμένη—δὲν προύχώρησαν εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε τὰς εἰκασίας καὶ ἀμφιβολίας, τὰς ὑφισταμένας ὡς πρὸς τὴν τοποθεσίαν, τὴν ὀνομασίαν, τὴν πραγματικὴν ὕπαρξιν καὶ τὰς περιπετείας ὄχι ὀλίγων ἐξ αὐτῶν, νὰ διαδεχθῇ ὁριστικῶς ἡ βεβαιότης καὶ ἡ ἀναμφισβήτητος ἱστορικὴ ἀλήθεια.

Μερικοὶ κατάλογοι ναῶν, καθὼς π. δ. χ. ὁ τοῦ Ρώσσου Τρύφωνος Καραμπεΐνικώφ (1593), ὁ τοῦ Πατεράκη (1604) κ. ἄ, διεφώτισαν μὲν σημεῖά τινα σχετικὰ πρὸς τὴν ζωὴν ἐνίων ναῶν ἐν Κ/πόλει, ἐδημιούργησαν ὅμως καὶ νέας ἀμφιβολίας καὶ ἀοριστίας διὰ τῆς ἀναγραφῆς ὀνομάτων ναῶν, συνοικιῶν, τοποθεσιῶν ἢ ἀγνώστων ἀλλαχόθεν ἢ γνωστῶν ὑπὸ ἄλλας ὀνομασίας. Πάντως ὅμως τὰ νέα ταῦτα στοιχεῖα καὶ ὑπὸ τὴν τοιαύτην των ἔτι μορφὴν ἀποτελοῦν προαγωγὴν τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ.

Ὡς πατριαρχικὸν ἐν Κ/πόλει ναὸν ὁ Τρύφων ἀναφέρει ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν Μονῶν· «***Μονὴ Ἰωάννου Προδρόμου· ταύτην ἔδωκαν νῦν τῷ Πατριάρχῃ ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ Πατριαρχείου.***» Τὸν σημερινὸν πατριαρχικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου ἀναγράφει· «Ἁγίου Γεωργίου· Διπλοφαναρᾶ μαχαλατᾶ». Ὁ Πατεράκης τὸν ἴδιον ναὸν σημειώνει· «Φανάριον· Ἅγιος Γεώργιος». Ὁ μακαρίτης Κεραμεὺς Παπαδόπουλος

δημοσιεύων εἰς τὸν Κ΄ τόμον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας [1]) τὸν κατάλογον τοῦ Πατεράκη θεωρεῖ **«μὴ ὑποκειμένην εἰς ἀμφιβολίαν»** τὴν γνώμην ὅτι «ὁ τοῦ Τρύφωνος εἰς Φενὲρ καπισὶ Ἅγιος Γεώργιος» καὶ οὐχὶ ὁ Διπλοφονὰρ μαχαλατᾶ τοιοῦτος εἶναι αὐτὸς ὁ τοῦ Πατεράκη «Φανάριον Ἅγιος Γεώργιος». Ὡς πρὸς τὸν Διπλοφανὰρ μαχαλατᾶ Ἅγιον Γεώργιον καταφεύγει εἰς διαφόρους εἰκασίας πολὺ ἀπεχούσας ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Πράγματι δὲ ἀναμφίβολον εἶναι ὅτι ὁ Διπλοφανὰρ μαχαλατᾶ ναὸς τοῦ Τρύφωνος εἶναι ὁ ἴδιος μὲ τὸν ναὸν τοῦ Πατεράκη, «Φανάριον Ἅγιος Γεώργιος» δ. λ. δ. ὁ σημερινὸς πατριαρχικὸς ναός. Ὁ Ξ. Σιδερίδης ὀρθῶς ἐγνωμάτευσεν ὅτι ὁ τοῦ Φενὲρ καπισὶ ναὸς τοῦ Τρύφωνος εἶναι ὁ ἴδιος μὲ τὸν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Τρύφωνος ἀναγραφόμενον εἰς τὸ τέλος τοῦ καταλόγου του «Ἁγίου Γεωργίου ἐν τῷ Πύργῳ Φενὲρ καπισί». Περὶ τοῦ ναοῦ τούτου τοῦ Πύργου ἔγραψα ἀρκετὰ εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς Φωτιείου Βιβλιοθήκης μου ἐξ ἀφορμῆς ἐπισήμου ἐγγράφου τῶν Ἀρχείων τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους [2]). Τὸν ναὸν τοῦτον παραλείπει ὁ κατάλογος τοῦ Πατεράκη. Ὁ Th. Smith σημειώνει «Ἁγίου Γεωργίου πλησίον τοῦ Φενὲρ καπισὶ (Lantern-gate)», ὁ δὲ Du Cange «Ἁγίου Γεωργίου ad Turrim». Ὁ Γερμανὸς Βυζαντινολόγος A. M. Schneider γράφων ὀλίγας γραμμὰς περὶ τοῦ ναοῦ τούτου ἀποκρούει τὴν συνταύτισιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν τῷ Πύργῳ Φενὲρ καπισὶ πρὸς τὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Φενὲρ καπισὶ τοῦ αὐτοῦ Τρύφωνος [3]). Προτείνει δὲ ὡς ἐπιχείρημα τὴν σμικρότητα τοῦ ναοῦ τοῦ Πύργου καὶ πρὸς τοῦτο ἀναφέρει τὰ ὑπὸ τοῦ Gerlach εἰς τὸ Tagebuch (σ. 469) γραφόμενα ἀναφορικῶς πρὸς μίαν λειτουργίαν τελεσθεῖσαν τῷ 1578 εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν Φαναρίῳ, τὸν ὁποῖον (ὁ Schneider) θεωρεῖ ἄλλον παρὰ τὸν «τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν τῷ Πύργῳ Φενὲρ καπισὶ» τοῦ Τρύφωνος. Ὁ χῶρος δ. λ. δ. τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Πύργου, κατὰ τὸν Schneider, δὲν ἦτο ἀρκετὸς διὰ μίαν πανηγυρικὴν λειτουργίαν καὶ ἐπομένως ὁ ναὸς τοῦ Φενὲρ καπισὶ ἦτο εὐρὺς ἐνοριακὸς τοιοῦτος καὶ οὐχὶ παρεκκλήσιον ὡς ὁ τοῦ Πύργου. Φαίνεται ὅμως ὅτι καθ' ὃν χρόνον ἐξετυ-

---

1) Σελ. 521 525 καὶ 560-563. Τὸν κατάλογον τοῦτον ἐδημοσίευσεν ὡσαύτως καὶ εἰς τὸν ΚΗ΄ τόμον τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἐν Κ/πόλει ἄλλοτε ὑπάρχοντος Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου σ. 118-121.

2) Σελ. 42, 43, 45 καὶ σημ. 82, 46, 53, 54, 156 καὶ Δεύτερον Μέρος σελ. 36, 134, 135.

3). Κατὰ τὴν ὀρθὴν παρατήρησιν τοῦ Ξ. Σιδερίδου ὁ Τρύφων ἐν τῇ ἀφηγήσει του ἐπανερχόμενος εἰς τὸν ναὸν τοῦ Φενὲρ καπισί, τὸν ὁποῖον καθορίζει ἐν τέλει ναὸν τοῦ Πύργου, συμπληρώνει τὰς εἰς αὐτὸν δωρεὰς τοῦ Ρώσσου ἡγεμόνος διὰ τὸ ἐν αὐτῷ γενόμενον θαῦμα. Ἐπανέρχεται δὲ ἀφ' οὗ κατεχώρησεν ὅλους τοὺς ναοὺς τῆς Κ/πόλεως. Περιοδ. Ε. Φ. Συλλόγου, τόμ. ΚΗ΄, σ. 120, 130 κ. ἀ.

ποῦτο τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ἔργου του δὲν εἶχεν ἀναγνώσῃ ὁ Γερμανὸς Βυζαντινολόγος τὰ ὑπ' ἐμοῦ δημοσιευθέντα εἰς τὸ Α΄ μέρος τῆς Φωτιείου Βιβλιοθήκης μου ἐπίσημα ἔγγραφα. Ἐξ αὐτῶν ἐξάγεται καὶ τοῦτο ὅτι ὁ Πύργος ἐπί τι διάστημα ἐχρησίμευεν καὶ ὡς κατοικία Γενιτσάρων [4].

Μετὰ τὴν παρέκβασιν ταύτην ἐπανέρχομαι εἰς τὰ τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ. Εἰς τὴν σελίδα 37—38 τοῦ δευτέρου μέρους τῆς Φ. Βιβλιοθήκης μου ἔγραψα ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1623 ἐπὶ Πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ Β', ὁ πατριαρχικὸς ναὸς καθορίζεται διὰ τῆς φράσεως «ὁ ἐν Διπλοφαναρίῳ τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου». Σιγίλλιον δὲ τοῦ Πατριάρχου Ραφαὴλ τοῦ Β' σχετικὸν πρὸς τὸν π/χικὸν ναὸν τοῦ Φαναρίου ἀπολυθὲν δὲ τῷ 1604 διαλαμβάνει· «ἔγινε πατριαρχεῖον καὶ ὠνομάσθη θεῖος ναὸς τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου ***ὁ ἐν τῷ Διπλοφαναρίῳ***» [5]. Καὶ ὁ Μυρέων Ματθαῖος ζήσας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μεταφορᾶς τοῦ Πατριαρχείου εἰς Βλὰχ σεράγιον καὶ Φανάριον γράφει σχετικῶς πρὸς τὸν π)χικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τὰ ἑξῆς· «κατέθεντο ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου ***τῷ εἰς Διπλοφανάριον*** λεγομένῳ, ἔνθα ***καὶ νῦν τὸ Πατριαρχεῖον*** ἡμῶν ἐστι τῶν χριστιανῶν» [6]. Τὸν πατριαρχικὸν ναὸν καὶ τὴν πατριαρχικὴν ἐνορίαν ἀναφέρουν καὶ ἕτερα ἐπίσημα ἔγγραφα τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος ὡς ἐνορίαν «Διπλοφαναρίου», «πατριαρχικὴν ἐνορίαν», «ἐνορίαν τοῦ Πατριάρχου» κ. ἄ. [7]. Ὁ Du Cange (1680) γράφει· «ἐκκλησία Ἅγιος Γεώργιος, ἕδρα τοῦ Πατριάρχου Κ)πόλεως. («S. Georgius εἰς τὸ ***Διπλοφάναρο***

[4]) Schneider ἔνθ. ἀνωτ. σ. 48. Εἰς τὰς συμπληρώσεις (Nachträge) ἐπανορθώνει ὁ Schneider, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπ' ἐμοῦ δημοσιευθέντων ἐν τῇ προειρημένῃ Βιβλιοθήκῃ μου, ἀνακριβείας τινάς, εἰς τὰς ὁποίας παρεσύρθη ὑπὸ τῶν πρὸ αὐτοῦ γραψάντων περὶ τῶν ναῶν τῆς Κ/πόλεως. Byzanz σ. 97.

[5]) Μελετίου Ἀθηνῶν «Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία» τόμ. Γ' σ. 429-430. Ὑψηλάντου, «Τὰ μετὰ τὴν Ἅλωσιν» σ. 123-124. Καὶ ὁ Ξ. Σιδερίδης συνταυτίζει τὸν ναὸν τοῦ Τρύφωνος «Διπλοφανὰρ Μαχαλατᾶ» Ἅγιον Γεώργιον πρὸς τὸν τοῦ Πετεράκη «Φανάριον Ἅγιος Γεώργιος». Περιοδ. Ε. Φ. Συλλ. ΚΗ' σ. 128 κ. ἑ. Οἱ κατάλογοι οὗτοι τῶν ναῶν ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ ΚΗ' τόμῳ τοῦ Περιοδ. τοῦ Ε. Φ. Συλλ.

[6]) «Βίος καὶ πολιτεία τῆς ὁσίας ἡμῶν Παρασκευῆς τῆς Νέας τῆς ἐξ Ἐπιβατῶν, Ματθαίῳ τῷ ταπεινῷ Μητροπολίτῃ Μυρέων συγγραφεὶς» παρὰ Iulian Stefanescu' viata sfintei Parasheva cea nouâ de Matei al Mirelor Bucuresti 1934 ν. σ. 370. Τὸν βίον τοῦτον ἐδημοσίευσε καὶ ὁ Κερ. Παπαδόπουλος εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῶν Ἀναλέκτων τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας σ. 450 κ. ἑ.

[7]) Γενναδίου Μ/λίτου Ἡλιουπόλεως «Φωτίειος Βιβλιοθήκη» Β' σ. 37, 38, 145. 160. Εἰς κατάστιχον τοῦ 1648 ὀνομάζεται «ἐνορία τοῦ πατριάρχου», εἰς ἄλλο τοῦ 1683 «ἐνορία τοῦ πατριαρχείου», εἰς δὲ τὸ σημείωμα τῶν κουτίων τοῦ Παναγίου Τάφου «εἰς τὸ ***Διπλοφανάριον*** τὸ Πατριαρχεῖον Ἅγιος Γεώργιος». Μ. Γεδεών, Βυζαντιναὶ Ἐκκλησίαι ἐξακριβούμεναι, σ. 21-25.

Patriarhae C. P. sedes» κλπ.). Ὁ Th. Smith (1669) ἀναφέρει· «ἀρ. 1, πατριαρχικὴ ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου». Ἀναμφιβόλως καὶ εἰς τὸν κατάλογον τοῦ Smith πρόκειται περὶ τοῦ ἐν Διπλοφαναρίῳ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου· «ὁ Π/χης Τιμόθεος, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἀθηνῶν Μελέτιος, ἀνοικοδομήσας τὸν ἐν τῷ νέῳ Πατριαρχείῳ ναὸν τοῦ ἁγίου ***Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου*** ἐπηύξησε τῷ ,αχιδ', τὸν ὁποῖον καὶ εἰς τιμὴν τῆς ***ἀειπαρθένου Μαρίας νὰ τιμᾶται ἐθέσπισεν***, εἰς μνήμην δηλαδὴ τοῦ ἐν τῷ προτέρῳ πατριαρχείῳ ναοῦ τῆς Παμμακαρίστου [8])».

Αἱ πληροφορίαι τοῦ καταλόγου τοῦ Τρύφωνος ἀναιροῦσι τὴν γνώμην πολλῶν, ἐπαναλαμβανομένην καὶ ὑπὸ τοῦ Schneider, καθ' ἣν δ.λ.δ. ὁ πατριαρχικὸς ναὸς τοῦ Φαναρίου ἢ ὀρθότερον τοῦ Διπλοφαναρίου εὐθὺς πρὸ τοῦ 1601 ὑπῆρχεν γυναικεία μονή. Ὁ Τρύφων δὶς ἐπισκεφθεὶς τὴν Κωνσταντινούπολιν, 1583 καὶ 1593, τὸν ἐν Διπλοφαναρίῳ ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου δὲν ἀναγράφει ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν μοναστηριακῶν ἀλλ' ἐν τῷ τῶν ἐνοριακῶν ναῶν. Ἐν ᾧ δὲ ὁ κ. Schneider τὸν «Διπλοφανὰρ μαχαλατᾶ» ναὸν τοῦ Τρύφωνος (1583, 1593) συνταυτίζει μὲ τὸν «Φανάριον Ἅγιος Γεώργιος» τοῦ Πατεράκη (1604), τὸν τοῦ Du Cange (1680) μὲ τὸν τοῦ 1648 καὶ 1683 τῶν εἰρημένων ἐπισήμων ἐγγράφων, ἄπορον πῶς σημειώνει εὐθὺς κατωτέρω «πρὸ τοῦ 1600 ἦτο γυναικεῖον μοναστήριον». (Vor 1600 Frauenkloster, μνημ. ἔργον 41). Τὸ δὲ μᾶλλον ἄξιον ἀπορίας ἐπὶ τοῦ προκειμένου τυγχάνει καὶ τοῦτο ὅτι συνταυτίζει τὸν ἴδιον ἐνοριακὸν ναὸν τοῦ ἐν τῷ Διπλοφαναρίῳ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Τρύφωνος πρὸς τὸν μοναστηριακὸν ναὸν τοῦ ἰδίου Τρύφωνος περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Ρῶσσος οὗτος περιηγητὴς ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν Μονῶν γράφει· «Μονὴ Ἰωάννου Προδρόμου, ταύτην ἔδωκαν νῦν τῷ Πατριάρχῃ ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ Πατριαρχείου». Εἰς τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Τρύφωνος ὁ Schneider προσθέτει· «μήπως εἶναι ὁ ἴδιος μὲ τὸ σημερινὸν πατριαρχεῖον, τὸ ὁποῖον ἤδη πρὸ τοῦ 1600 ἦτο γυναικεία μονή»; (Ist dieser mit dem heutigen Patriarchat identisch, das ja for 1600 ein Frauenkloster war?). Εἶναι περιττὸν νὰ ἐπιχειρήσω τὴν ἀναίρεσιν τῆς ὅλως ἀδυνάτου ταύτης ταυτότητος δύο ναῶν —ἐνοριακῶν καὶ μοναστηριακῶν—ἰδιαιτέρως καὶ ὑπὸ διάφορα ὀνόματα ἀναφερομένων κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὑπὸ τοῦ ἰδίου συγγραφέως. Ἀλλὰ καὶ τὰ περαιτέρω ἐκτεθησόμενα θὰ ἀποδείξουν τὸ ὅλως ἀδύνατον τῆς συνταυτίσεως [9]). Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἓν θετικὸν συμπέρασμα ἐξάγεται, ὅτι ὁ ἐν

---

[8]) Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Γ', σ. 429.

[9]) Μοναστήριον πλησίον τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ συνοδοῦ τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας Μακαρίου διακόνου Παύλου τῷ 1651. Τὸ μοναστήριον τοῦτο ἐπωνυμεῖτο «τῆς Ἀναστάσεως». Μεταξὺ τοῦ μοναστηρίου τούτου καὶ τοῦ πα

Διπλοφαναρίῳ ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ κατὰ τὸ 1593 καὶ κατὰ τὸ 1583 ἦτο ναὸς **ἐνοριακός**. Προκειμένου περὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ καὶ οἴκου πρὸ τοῦ 1601 σημειώνω τὰ ἀκόλουθα. Ἡ ἀφήγησις τοῦ ἱστορικοῦ βιβλίου τοῦ Δωροθέου, αἱ ἐπιστολαὶ Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, ἀμφοτέρων συγχρόνων πρὸς τὸ ὑπὸ κρίσιν γεγονός, καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Μελετίου Ἀθηνῶν, Δοσιθέου Ἱεροσολύμων (τόμος Ἀγάπης σ. 538—547.), Ἀθ. Κ. Ὑψηλάντου (Τὰ μετὰ τὴν Ἅλωσιν σ. 123) καὶ Μαρτίνου Κρουσίου (Annales Suevici, σ. 821, 825) ἀναφερόμενα καθιστοῦν φανερὸν ὅτι ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου ἢ Μαΐου τοῦ 1586 Πατριαρχεῖον δὲν ἦτο ἡ παλαιὰ Μονὴ τῆς Παμμακαρίστου, ἀλλά, κατὰ τὰς ἀνωτέρω μαρτυρίας, τὸ Βλὰχ σεράγιον καὶ ὁ ἐν αὐτῷ ναὸς τῆς Παναγίας [10]. «Καὶ εἰς τοῦτον τὸν καιρόν, γράφει ὁ Δωρόθεος, ἔφθασε καὶ ὁ κὺρ Ἱερεμίας ἀπὸ τὴν Ρόδον καὶ ηὗρε τὴν Ἐκκλησίαν σμαγίδι, καὶ ἔκλαυσε πολλά... λοιπὸν ἐκάθισεν ***εἰς τὰ ὀσπίτια τῶν Βλαχῶν καὶ ἐκεῖ ἐσυναθροίσθησαν***».. Εἰς τὴν λα' ἐπιστολήν του ἀπευθυνθεῖσαν πρὸς τὸν Ρωσσίας Ἰὼβ κατὰ τὸ ἔτος *1593* ὁ Μελέτιος Πηγᾶς γράφει· «παραγενόμενοι οὖν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐν τῷ ***νυνὶ Πατριαρχείῳ***, τῆς Παναγίας δεσποίνης ἡμῶν, τῆς Θεοτόκου θεραπείας [11])». Ἡ πληροφορία ὅμως τοῦ Τρύφωνος

τριαρχικοῦ οἴκου εὑρίσκετο ἡ πύλη τοῦ Διπλοφαναρίου. Βλέπε ἐμὴν «Φωτ. Βιβλιοθήκην» Α', σ. 218, 219.

[10]) «Παναγία. Πέτρου Βοηβόδα ἐκκλησία» γράφει περὶ αὐτῆς ὁ Πατεράκης. «Ἐκκλ. Ἀλήθεια» ἔνθ. ἀνωτ. σ. 573. Ὁ Τρύφων «Θεοτόκου παλάτια» Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος ΚΗ' σ. 128.

[11]) Κ. Σάθα, Βιογραφικὸν Σχεδίασμα περὶ τοῦ Π/χου Ἱερεμίου τοῦ Β' σ. 16. Εἰ τὴν ρνα' ἐπιστολήν του ὁ Μελέτιος Πηγᾶς γράφει· «φθάσαντες εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, συνεκροτήσαμεν σύνοδον ὑπερτελῆ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Βλάτου, ὅπου ᾤκει ὁ μακαρίτης κὺρ Ἱερεμίας, ἐν τῷ ναῷ τῆς Παναγίας, τῆς Παραμυθίας». Κ. Σάθα, αὐτόθι σ. πα', βλέπε καὶ σελίδας 16, 82, 93. Ὁ Εὐστάθιος Βουλισμᾶς, κατόπιν ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας, ἔγραψεν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν (Β. σ. 791—796) περὶ τῶν ἀνωτέρω, ἠγνόει ὅμως τελείως τὰ περὶ τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου ὡς Πατριαρχείου. Ὁ Μ. Κρούσιος εἰς τὰ Annales Suevici σ. 821 γράφει· «31 Ἰανουαρίου 1589 Στέφανος Λάσκαρις ὁ Κύπριος ἐκ Φαμαγούστης ἦλθεν ἐνταῦθα: habens testimonium 1 Iann 1588 *Hieremia nomine* scriptum: *quia* huic Patriarchatus iam fuerat redditus. *Monasterium autem B. Virginis* τῆς Παμμακαρίστου, in quo antehac habituerat, ei per Sultanu fuit ereptum, Templi turcici faciendi causa: *et alius locus, ubi edificaret, concessus*». (Τὸ μοναστήριον ὅμως τῆς Παρθένου τῆς Παμμακαρίστου, ἐν τῷ ὁποίῳ κατῴκει πρότερον (ὁ Ἱερεμίας) ἡρπάγη παρ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου διὰ νὰ τὸ κάμῃ τουρκικὸν τέμενος· καὶ ἄλλος τόπος πρὸς οἰκοδομὴν (νέου Πατριαρχείου) παρεχωρήθη· τὸ χωρίον ἀναφέρει καὶ ὁ Π. Ζερλέντης μὲ μερικὰ λάθη ὡς πρὸς τὴν μετάφρασιν. («Σημειώματα περὶ Ἑλλήνων ἐκ τῶν Μαρτίνου Κρουσίου Σουηβικῶν χρονικῶν σ. 29). Τὸ ὑπὸ τοῦ Κρουσίου εἰς σ. 825 ἀναφερόμενον περὶ ἁρπαγῆς τῆς Παμμακα-

σημειώνοντος ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν Μονῶν τὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου («ταύτην ἔδωκαν ***νῦν*** τῷ Πατριάρχῃ ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ Πατριαρχείου») ὡς Πατριαρχεῖον τοῦ 1593 [12]) φαίνεται ἀνατρέπουσα τὴν ὡς ἄνω μαρτυρίαν τοῦ Πηγᾶ καὶ τὴν πληροφορίαν τῆς πράξεως τῆς συνόδου τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1593, καθ' ἣν ἡ σύνοδος συνήχθη «ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ Παμμακαρίστου ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς ἐπωνομασμένης Παραμυθίας, ἐν Κωνσταντινουπόλει» [13]). Ὁ Κεραμεὺς Παπαδόπουλος ἔγραψεν ὅτι αἴρεται ἡ ἀντίφασις ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι «τῷ αὐτῷ ἔτει (1593) ὡς μόνιμον πατριαρχεῖον παρεχωρήθη τῷ Ἱερεμίᾳ μία γυναικεία Μονὴ τοῦ Προδρόμου». Αὕτη δέ, κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα, «εἶναι πιθανῶς ἐκείνη, περὶ ἧς ὁμιλοῦσί τινες τοῦ 16ου αἰῶνος περιηγηταί, ἡ ἔνδον τῆς πύλης Ἀδριανουπόλεως, ἥτις ἔτει 1637 μετεβλήθη εἰς τὸ τέμενος τοῦ Μπαϊρὰμ πασᾶ». (Δοσιθέου, Ἱστορία σ. 1174). Ὁ Κεραμεὺς κάμνων λόγον περὶ τῆς «Παναγίας εἰς Παλάτια» τοῦ Τρύφωνος καὶ «Παναγίας τοῦ Πέτρου βοηβόδα» τοῦ Πατεράκη, προσθέτει· «τὰ ὀσπίτια ταῦτα προσκαίρως εἶχον μετατραπῆ εἰς Πατριαρχεῖον [13]). Πληροφορίαν περὶ χρησιμοποιήσεως τῆς ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Προδρόμου ὡς πατριαρχείου εὑρίσκομεν καὶ ἐν τοῖς χειρογράφοις τοῦ διασήμου Μαρτίνου Κρουσίου. Κατὰ ταῦτα ὁ Ἰωνᾶς Ταρίτζιος μοναχὸς τῆς Μονῆς Ἁγίας Τριάδος τῆς ἐπαρχίας Κυζίκου, πληροφορεῖ ὅτι περὶ τὰ τέλη τοῦ 1592 (20 Αὐγούστου ἐγράφη τὸ σημείωμα τοῦ Κρουσίου) «πατριαρχεῖον ἦτο ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου». «Τὸ Πατριαρχεῖον nunc est, ut ipse ait (ὡς λέγει αὐτός, δηλ. ὁ Ταρίτζιος) ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου» [14]). Ἀμφότεραι αἱ μαρτυρίαι — τοῦ τε Ἰωνᾶ καὶ τοῦ Τρύφωνος — περὶ χρησιμοποιήσεως τῆς Μονῆς τοῦ Προδρόμου ὡς πατριαρχείου δεικνύουν ὅτι ἡ χρησιμοποίησις ἔγινε τότε ὁπότε οὗτοι ἔγραφον ἢ ὀλίγον προηγουμένως ἐὰν δώσωμεν εἰς τὸ «νῦν» κάπως εὐρυτέραν σημασίαν. Εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν, τὴν καὶ περισσότερον σύμφωνον πρός τε τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα

ρίστου χωρίον («ὁ ἐχθρὸς καὶ βάσκανος διάβολος ἔβαλε ζηλίαν, inquit, εἰς τοὺς τούρκους καὶ λάβασι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐποιήσανέ την, σμαήδια τῶν ἰσμαηλίτων») ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Κ. Σάθα, ἔνθ. ἀν. σ. οη' καὶ ὑπὸ τοῦ ἰδίου Π. Ζερλέντου ἔνθ. ἀν. σ. 31).

12) Ἐπειδὴ κατὰ τὸ 1583 π/χεῖον ἦτο ἡ Παμμακάριστος ὁ Τρύφων ἐν τῷ καταλόγῳ μονῶν καὶ ἐκκλησιῶν ἔχει ὑπ' ὄψιν τὸ ἔτος 1593 παρὰ τὸν περὶ τοῦ ἐναντίου ἰσχυρισμὸν τοῦ Ξ. Σιδερίδου. Ἑλλ. Φ. Σύλλ. ἔνθ. ἀν. σ. 126.

13) «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» Κ' σ. 529, 561. Κατὰ τυπογραφικὸν λάθος γράφεται ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ (σ. 561) ὡς σελὶς τῆς Ἱστορίας τοῦ Δοσιθέου ἀντὶ 1174, 1171.

14) Β. Α. Μυστακίδου, Ἰωνᾶς Ταρίτζιος καὶ Μαρτῖνος Κρούσιος. «Θεολογία», ἔτος Η' σ. 196.

τῶν λόγων τῶν δύο ἀφηγήσεων, τὸ **νῦν** τοῦ Τρύφωνος ἔχει ὡς ἐλάχιστα ὅρια ἔνθεν μὲν τὸν Αὔγουστον τοῦ 1592, ἔνθεν δὲ μέγα ἢ μικρὸν μέρος τοῦ 1593, τὸ δὲ τοῦ Τρύφωνος δύο διάφορα χρονικὰ σημεῖα τοῦ ἔτους 1593. Ἀπὸ τὰς ἀφηγήσεις καὶ τῶν δύο ἀνδρῶν ἐξάγεται ὅτι περὶ τὰ τέλη τοῦ 1592 καὶ τοὐλάχιστον περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1593 ἡ Μονὴ τοῦ Προδρόμου ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς Πατριαρχεῖον. Ἀλλ' ὡς εἴδομεν κατὰ Φεβρουάριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους (1593) εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου, τῆς συγκροτηθείσης διὰ τὸ ζήτημα τῆς προαγωγῆς τῆς ρωσσικῆς Ἐκκλησίας εἰς Πατριαρχεῖον, τὸ οἴκημα ἐν τῷ ὁποίῳ συνεκροτήθη αὕτη δὲν ἦτο ὁ ναὸς ἢ τὰ κελλία τῆς Μονῆς τοῦ Προδρόμου, ἀλλὰ ὁ ναὸς «τῆς Παναγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Παραμυθίας» Εἰς δὲ τὴν πρὸς τὸν Ἰὼβ ἐπιστολὴν τοῦ Πηγᾶ, περὶ τῆς ὁποίας ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος, σχετικῶς πρὸς τὸν τόπον ἐν τῷ ὁποίῳ συνῆλθεν ἡ εἰρημένη σύνοδος, σημειώνεται «παραγενόμενοι εἰς Κωνσταντινούπολιν *ἐν τῷ νυνὶ Πατριαρχείῳ* τῆς Παναγίας ἡμῶν Δεσποίνης τῆς Θεοτόκου Θεραπείας». (Κ. Σάθα, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 82,93). Εἰς τὸ πρὸς τὸν Ἰὼβ γράμμα τοῦ Πηγᾶ ἡ χρονολογία δηλώνεται μόνον διὰ τοῦ ἔτους (1593) οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τοῦ μηνός. Ἐπειδὴ ὅμως ἀναφέρει πράγματα παρελθόντα καὶ ἐν τῇ προμνησθείσῃ συνόδῳ ἀποφασισθέντα, πάντως ἐγράφη περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου τοῦ ἰδίου ἔτους. Ἡ λέξις «νυνὶ» τοῦ γράμματος τοῦ Πηγᾶ εἶναι εὐρυτέρας ἐκδοχῆς λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι, συμφώνως πρὸς τὰ ἤδη ἐκτεθέντα, ἀπὸ τοῦ 1586 Πατριαρχεῖον ἦτο ὁ ναὸς τῆς Παραμυθίας, ἤτοι τὸ Βλὰχ σεράγι. Καὶ ὁ Ἀθηνῶν Μελέτιος ἀναφέρων περὶ τῆς ὡς ἄνω συνόδου σημειώνει ὡς ἔτος συγκλήσεως τὸ 1593 καὶ ὡς τόπον τὸν ἴδιον ναόν. «Ἐπιστρέψας, γράφει, ὁ Ἱερεμίας εἰς Κωνσταντινούπολιν σύνοδος συνεκροτήθη ἐν τῷ *ναῷ τῆς Παμμακαρίστου τῆς ἐπονομαζομένης Παραμυθίας* κατὰ τὸ 1593 μηνὶ Φεβρουαρίῳ». Ἡ μνεία τῆς λέξεως «Παμμακάριστος» δὲν παρουσιάζει τὸν Ἀθηνῶν Μελέτιον ἀντικρούοντα τὸν Μ. Πηγᾶν, ὡς ἐνόμισεν ὁ ἀείμνηστος Ν. Γλυκᾶς [15]. Ὁ Ἀθηνῶν Μελέτιος σχετικῶς πρὸς τὸν ναὸν ἐν τῷ ὁποίῳ συνῆλθεν ἡ σύνοδος τοῦ 1593, συμφωνεῖ πρός τε τὸν Πηγᾶν καὶ πρὸς τὰ πρακτικὰ τῆς Συνόδου. Ἡ προσθήκη τοῦ ὅρου «Παμμακάριστος» οὐδὲν ἄλλο σημαίνει εἰ μὴ ἀνάμνησιν τῆς ἀπολεσθείσης Παμμακαρίστου [16]. Ἄλ-

---

[15]) Τὴν τοιαύτην οὐχὶ ὀρθὴν γνώμην του γράφει ὁ Ν. Γλυκᾶς ἐν τῇ πρὸς τὸν Χ'' Κωνσταντινίδην ἐπιστολῇ του. Κ. Σάθα, ἔνθ ἀνωτ. σελ. πα'. Μελετίου Ἐκκλ. Ἱστορία Γ' σ. 408 καὶ 403 ὅπου φαίνεται ἡ τρίτη π/χεία τοῦ Ἱερεμίου Β' γενομένη τῷ 1586.

[16]) Καὶ ὁ Εὐστάθιος Βουλισμᾶς τὰ αὐτὰ φρονεῖ ὡς πρὸς τὸν ὅρον «Παμμακάριστος» τὸν ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀθηνῶν Μελετίου. «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» Β' 791—796. Τὰ ἴδια καὶ ὁ Ξ. Σιδερίδης Φιλ. Σύλλ. ἔνθ. ἀνωτ. σ. 130.

λως τε, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, ἐπὶ Τιμοθέου καὶ ὁ πατριαρχικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐπωνομάσθη καὶ Παμμακάριστος.

Ποῖον θετικὸν συμπέρασμα ἐξάγεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω; Ὅτι ἡ Μονὴ τοῦ Προδρόμου ἐχρημάτισεν ἐπί τινα καιρὸν Πατριαρχεῖον· καὶ τοῦτο κατ' ἐμὲ εἶναι θετικώτερον ὡς βασιζόμενον ἐπὶ δύο πρὸς τὸ παρὸν μαρτυριῶν ἢ ἡ γνώμη ὅτι ἀπὸ τοῦ 1597 πατριαρχεῖον ἦτο ἡ Ξυλόπορτα, γνώμη στηριζομένη ἐπὶ μιᾶς ἀσαφοῦς καὶ ἀορίστου φράσεως Μελετίου τοῦ Πηγᾶ· «ἐν Κωνσταντινουπόλει **ἐπωλήθησαν δύο μοναστήρια**, ὁ μέγας Δημήτριος καὶ ἡ Παναγία τοῦ Μπαλίνου εἰς τὴν Ξυλόπορταν· **ἠγοράσαμεν δὲ ἐμεῖς αὐτά**, ἵνα μὴ εἰσέλθωσιν εἰς χεῖρας τῶν ἀσεβῶν [17]».

Εἴδομεν ἀνωτέρω ὅτι κατ' Ἀπρίλιον ἢ Μάϊον τοῦ 1586 ὁ Ἱερεμίας ὁ Β' κατῴκησεν εἰς τὸ ἐν Κ.Π. παλάτιον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας ἔχων π/χικὸν ναὸν τὸν ἐκεῖ μικρὸν ναὸν τῆς Παναγίας. Ὡς πατριαρχικὴ κατοικία — διά τε τὸν Π/χην καὶ τὴν ἀκολουθίαν του — ἐχρησίμευον καὶ ἄλλαι ἰδιωτικαὶ οἰκίαι ὡς ἡ τοῦ «Χαμάλογλη» καὶ ἄλλαι [18]). Τὸ ὅτι διάφορα οἰκήματα ἐχρησιμοποιήθησαν, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς Παμμακαρίστου, ὡς πατριαρχικὸς οἶκος καταδεικνύεται καὶ ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα γράφει ὁ Α. Κ. Ὑψηλάντης· «καὶ ἔμεινεν ὁ Πατριάρχης (μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς Παμμακαρίστου) ἄνευ ἐκκλησίας τε καὶ πατριαρχείου καὶ **διεσκορπίσθησαν οἵ τε ἀρχιερεῖς καὶ οἱ λοιποὶ πατριαρχικοὶ εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως»** [19]). Διατὶ ὅμως ὁ Τρύφων ἀναγράφων κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος (1593) τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰς μονὰς Κ/πόλεως ἐν μὲν τῷ καταλόγῳ τῶν δευτέρων ἀναφέρων μονὴν Προδρόμου προσθέτει καὶ τὴν νέαν ἰδιότητα αὐτῆς ὡς ἐκκλησίας π/χικῆς, ἐν δὲ τῷ καταλόγῳ τῶν πρώτων σημειώνων «Θεοτόκου παλάτια» δ.λ.δ. ναὸν Βλαχ. σεραγίου οὐδὲν λέγει περὶ τοιαύτης ἢ τοιαύτης χρησιμοποιήσεως αὐτοῦ ὡς πατριαρχείου;

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

(ἀκολουθεῖ).

---

17) Κ. Σάθα, ἔνθ. ἀνωτ. σ. πβ' Ἐπιτηρητὴς τοῦ θρόνου ὁ Μ. Πηγᾶς ἔγινε κατὰ τὸ 1597.

18) Κ. Σάθα, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 182. Μ. Γεδεών, Χρονικὰ Π/χικοῦ Οἴκου καὶ ναοῦ σ. 72.

19) «Τὰ μετὰ τὴν Ἅλωσιν» σ. 123.

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΡΔΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

ΣΥΜΒΟΛΗ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥΣ Κ/ΠΟΛΕΩΣ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΞΗΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

72) ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ Α΄

«Ἐπεὶ δὲ ὁ παναγιώτατος κύριος Γαβριὴλ πρὸς Κύριον ἐξεδήμησε τῇ ***κθ΄ Ἰουνίου τοῦ ͵αψπε΄*** σωτηρίου ἔτους, ὡς εἴρηται, συνῆλθον οἵ τε ἐνδημοῦντες πανιερώτατοι ἀρχιερεῖς καὶ εὐγενέστατοι ἄρχοντες καὶ κληρικοὶ καὶ συνδιασκεψάμενοι ἐξελέξαντο οἰκουμενικὸν πατριάρχην τὸν πανιερώτατον μ/την Σμύρνης κύριον ***Προκόπιον*** καὶ ποιήσαντες ἀναφορὰν ᾐτήσαντο ἐπ᾽ αὐτὸν παραλαβόντες βασιλικὸν ὁρισμόν· ἀπέστειλαν οὖν ***γράμματα συνοδικὰ*** δηλοποιοῦντες αὐτῷ τὴν κοινὴν ἐκλογὴν καὶ ψῆφον, προσκαλούμενοι αὐτὸν ἀπὸ Σμύρνης εἰς τὸν ἁγιώτατον ἀποστολικὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, ἅμα δὲ τοῖς ἀπὸ τῆς αὐλῆς συναπῆλθε καὶ τζαούσιός τις τῶν ἀπὸ τῆς Πόρτας φέρων τὸ πρόσταγμα. Φθάσαντες δὲ οἱ σταλέντες εἰς Σμύρνην κατὰ τὴν ***ὀγδόην Ἰουλίου***, ἐν ᾗ ἡ τοῦ μεγαλομάρτυρος Προκοπίου ἑορτή, ἐπέδωκαν αὐτῷ τὰ ἐκκλ/ικὰ τῆς κοινῆς ἐκλογῆς καὶ προσκλήσεως γράμματα καὶ σὺν αὐτοῖς τὸν βασιλικὸν ὁρισμὸν καὶ μὴ ἔχων ἄλλως ποιῆσαι ἀπεδέξατο τὴν κοινὴν ἀπόφασιν καὶ συμπληρώσας τὴν ἑορτὴν καὶ ἐπευλογήσας τούς τε κληρικοὺς καὶ ἄρχοντας τῆς λαμπρᾶς ἐκείνης πόλεως καὶ ἅπαντα τὸν εὐσεβῆ λαὸν καὶ ἀπολαβὼν τῶν ἐκεῖ ἐνδόξων κονσούλων προσφιλεῖς τὰς προσρήσεις καὶ δεξιώσεις ὁδοῦ ἥψατο καὶ ἐνδόξως διελθὼν διά τε Ἀσίας καὶ Εὐρώπης, παραλλάξας δι᾽ Ἑλλησπόντου, ἀπῆλθεν εἰς Κ/πολιν καὶ παραλαβὼν τοὺς ἐνδημοῦντας ἁγίους ἀρχιερεῖς καὶ κληρικοὺς τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας

παρέστη τῷ Ἐπιτρόπῳ τῆς βασιλείας, ὡς σύνηθες. Ἀπολαβόντες οὖν τὰ συνήθη καββάδια ἐπανῆλθον εἰς τὸ πατριαρχεῖον καὶ γενομένης τῆς μεταθέσεως ἐν τῷ ναῷ τοῦ μεγαλομάρτυρος ἁγίου Γεωργίου τῇ ***εἰκοστῇ ἐννάτῃ Ἰουλίου*** ἀνευφήμησαν αὐτὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην» (Μακρ.) [123].

Τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν (***29 Ἰουλίου*** 1785) φέρει καὶ τὸ «***ὑπόμνημα***» τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ, καίτοι ἡ πραγματικὴ ἐκλογὴ τοῦ Προκοπίου διενηργήθη ***πρὸ μηνός***, ἤτοι ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ Γαβριὴλ Δ′ (***29 Ἰουνίου***) καὶ ἐὰν μὴ αὐθημερόν, ὡρισμένως ὅμως τὴν ἐπιοῦσαν ἢ μεταπιοῦσαν τοῦ θανάτου. Πρὸς ἄρσιν τῆς παρατηρουμένης ταύτης μεταξὺ τῶν δύο ἡμερομηνιῶν (29 Ἰουνίου καὶ 29 Ἰουλίου) διαφορᾶς σημειοῦμεν ὅτι ἡ μὲν πρώτη ἐκλογὴ ὑπῆρξεν ἡ ἀπὸ μέρους τῆς ἐκκλησιαστικο εθνικῆς συνελεύσεως γενομένη κοινὴ προτίμησις καὶ κλῆσις τοῦ Σμύρνης Προκοπίου ὅπως δεχθῇ καὶ ἀνέλθῃ τὸν χηρεύσαντα οἰκουμενικὸν θρόνον, ἡ δὲ δευτέρα ἐκλογὴ ὑπῆρξεν ἡ ***κανονικὴ πρᾶξις*** τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἐπὶ τούτῳ κατ' ἀνάγκην ἀναβληθεῖσα, ἵνα ἔχῃ ἐκ τῶν προτέρων ἐξησφαλισμένην καὶ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ ἀπουσιάζοντος τότε ἱεράρχου. Συνέβη δηλ. καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει ὅ,τι ἐγένετο καὶ κατὰ τὴν περίπτωσιν Γαβριὴλ τοῦ Δ′.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς πατριαρχείας τοῦ Προκοπίου «***λίβελλοι*** κατ' αὐτοῦ τοῖς κρατοῦσιν ἀδικώτατοι ***τρεῖς*** ἐφεξῆς ἐπεδόθησαν, δι' ὧν ἧκεν εἰς αὐτὸν ἔγγραφος ἀπειλὴ τοῦ ἀνθυπάτου,—ἄηθες ὂν τοῦτο γίνεσθαι,—ὡς εἰ μὴ παύσει ἄρχων πλεονεκτικῶς καὶ ἀγρίως διασπαράττων καὶ κακῶς λυμαινόμενος τὸ ποίμνιον, ὡς αὐτοῦ κατεβόησαν, θάνατος αὐτῷ ἡ ζημία. Ἔδεισεν οὖν φοβηθεὶς ὁ παναγιώτατος τῆς ἀδίκου διαβολῆς, ἔδεισαν δὲ καταπτοηθέντες περὶ αὐτοῦ καὶ οἱ πανιερώτατοι ἀρχιερεῖς ὑφορώμενοι ἐν σφαλερῷ οὕτω καιρῷ τῶν κακῶν τὰς ὁρμάς. Καὶ δὴ συνελθόντες καὶ κοινὴν ποιήσαντες ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν ἀναφορὰν ἀπέστειλαν μαρτυροῦντες καὶ διαβεβαιούμενοι τὸν ὀρθὸν τρόπον καὶ κοινωφελῆ μέριμναν καὶ ἀνεπίληπτον προστασίαν τῆς αὐτοῦ παναγιότητος, ἀπελέγχοντες ψευδεῖς καὶ κακομηχάνους τὰς ὡς ἐκ τοῦ κοινοῦ δῆθεν ἐκείνας δηλώσεις καὶ διαβολὰς ἀσυστάτους ἀνθρώπων ἐμπαθῶς κινουμένων κακεντρεχῶν τε καὶ απονενοημένων καὶ τοῦ ἡμῖν συμφέροντος πολεμίων». (Μακρ.) [124].

---

123) ***Σάθα*** 340. — ***Ὑψηλ.*** 641. — ***Ἐκκλ. Ἀλ.*** Β′ 261.

124) ***Σάθα*** 358.—Ὁ ***Ὑψηλάντης*** ἀναφέρει ἀναλελυμένως τοὺς λιβέλλους τούτους καὶ τοὺς ἐπιδόντας αὐτοὺς καὶ τὴν διὰ μαγζαρίων ἀναίρεσιν αὐτῶν ἀπὸ μέρους τῶν ἀρχιερέων (σ. 693. 698).

Ἀλλ᾽ αἱ περιστάσεις τῶν τότε καιρῶν ἐξελισσόμεναι κατὰ τρόπον δυσμενῶς συνθλίβοντα τὸν πατριάρχην ἠνάγκαζον αὐτὸν νὰ ζητῇ «ἀπαλλαγὴν πρόσφορον τῆς πατριαρχείας», ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ πάλιν καὶ οἱ ἐνδημοῦντες ἀρχιερεῖς «τὸ τραχὺ καὶ αὐθέκαστον τέως μεμφόμενοι τοῦ παναγιωτάτου ἀπηλλοτριοῦντο, συσκεπτόμενοι τὰ περὶ διαδοχῆς καὶ ἐξώσεως τούτου, πῶς ἂν οἰκονομηθείη βέλτιον» (Μακρ.) Κατὰ τὸν Ὑψηλάντη, «οἱ ἀπεχθῶς φερόμενοι ἐκκλησιαστικοί τε καὶ λαϊκοὶ ἔδωκαν ἀρζουχάλι... γράφοντες κατ᾽ αὐτοῦ τὰς διὰ πτῶσιν συνήθεις κατηγορίας καὶ παρακαλοῦντες, κατὰ τὸ δοθὲν αὐτοῖς χάττι παρὰ τοῦ πατρός του σουλτὰν Μουσταφᾶ νὰ ἐκλέξουν κοινῇ γνώμῃ ἐκκλ/κῶν τε καὶ λαϊκῶν ἄλλο πρόσωπον εἰς πατριάρχην. Ἐπείσθη ὁ βασιλεὺς (Σελὴμ Γ΄)... καὶ ἐμήνυσε τῷ καϊμακάμῃ τό: ἐπειδὴ καὶ τὸ γένος του δὲν εἶναι εὐχαριστημένον, ἄς ἐκδοθῇ προσταγὴ νὰ ἐκλέξουν ἄλλον, κατὰ τὸ ἀϊνὶ καὶ συνήθειάν τους». Κατὰ τὸν Μακραῖον, τῇ **29** ***Ἀπριλίου*** 1789 κατέφθασεν ἔγγραφος προσταγὴ περὶ ἐκλογῆς νέου πατριάρχου, «ἐπὶ δὲ τὸν παναγιώτατον κύριον Προκόπιον ἐπιστὰς τζαούσιος ἡσύχως τοῦτον παραλαβὼν εἰς τὴν παλαιὰν Χαλκηδόνα διεπέρασε, κἀκεῖ ἐπέστη δευτέραν περιμένων τὴν προσταγήν». Κατὰ τὸν Ὑψηλάντη, «ἐλθὼν τζαούσης εἰς τὸ πατριαρχεῖον τῇ ***λ΄ Ἀπριλίου*** μὲ φιρμάνι ἐξορίας εἰς τὴν Μιτυλήνην τὸν ἐπῆγεν εἰς τὸ Γιουμρούκι, κατὰ τὴν συνήθειαν». Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Προκόπιος ἐπέδωκεν ἔγγραφον παραίτησιν τῇ **30** ***Ἀπριλίου*** καὶ ὅτι περιορισθεὶς κατ᾽ ἀρχὰς ἐν τῇ νήσῳ Ἀντιγόνῃ, ὕστερον ἀπεστάλη ἐξόριστος εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἱερὰν μονὴν τῆς Λαύρας, ἔνθα διέμενε ταλαιπωρούμενος. Ἐκεῖθεν μετέβη — ἄγνωστον πότε — εἰς Πελοπόννησον, ἐξ ἧς κατήγετο, συναντῶμεν δὲ αὐτὸν κατὰ Ν/βριον 1808 ἐν Μονεμβασίᾳ ἀναμιγνυόμενον εἰς τὰ κανονικὰ δικαιώματα τοῦ κυριάρχου μητροπολίτου καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπιτασσόμενον συνοδικῶς ὅπως περιορισθῇ ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ αὐτοῦ πατρίδι ἐφησυχάζων ἐκεῖ. Κατὰ Μάϊον 1810 ἀναφέρεται ὡς ἤδη ἀποθανών. Πιθανῶς ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ [125]).

---

125) ***Σάθα*** 360, 361, 365, 367—69, 370, 371, 374, 398, 543.— ***Ὑψηλ.*** 713.— ***Κωδ.*** Π. Ἀρχ. ΙΑ΄ 109. ΙΒ΄ 51.

— Περὶ ***Προκοπίου Α΄*** ὅρα καί: ***Μαθὰ*** 261.— ***Βυζ.Β΄*** 543. — ***Γεδεὼν*** 669.— τοῦ ***αὐτοῦ*** καν. διατ. Α΄.272.— ***Δελικάνη Β΄*** 44. 504. 505. 506. 589. Γ΄. 470. 476. 482. 483. 485. 492-— ***Ν. Σιὼν*** ΚΗ΄ (1936) σ. 221. 154.— ***Ἐκκλ. Ἀλ.*** ΙΘ΄ 383- ΚΔ΄ 34.— ***Ἠλ. Γενν.*** Φωτ. βιβλ. Α΄ 21. 242. — ***N. Iorga*** 228. -- ***Φ. Βαφείδου*** ἐκκλ. ἱστ. Γβ΄ 221 — ***Θεολ. Δ΄*** 181. — ***Ὀρθ. Γ΄*** 35. — ***Μ. Ε. Ἐγκ.*** Κ΄ 735 — ***Vailhé*** 1311.—***Ἀθήναιον*** τόμ. ΣΤ΄, Ἀθῆναι. 1877 σ, 48.

*
* *

Ὑπόμνημα ἐκλογῆς Προκοπίου Α΄ τοῦ ἀπὸ Σμύρνης [126].

Καὶ φυτὸν ἂν ῥίζης πέφυκε χρῇζον, ἐξ ἧς πηγαὶ τῆς ζωῆς ἀνατρέχουσι τῷ ὅλῳ καὶ ποταμὸς πηγῆς δεῖται καταρκτικῆς τῆς ἐκείνου συστάσεως καὶ ποταμῶν εἰσροῆς τὸ θαλάσσιον πέλαγος, ἐξ ἧς εὐρύνεται λιμναζόμενον καὶ μηκυνόμενον καί, ὡς εἰπεῖν, ἀπαξάπαντα τῶν δημιουργημάτων τὴν οἰκείαν ἀρχὴν ὑποτίθησι· μὴ γὰρ προϋπαρξάσης ἀρχῆς τὰ ἐκ ταύτης οὐ συνίσταται μήτε τὰ κατὰ φύσιν φαμὲν μήτε τὰ κατὰ τέχνην μήτ' αὐτὰ δήπου τὰ κατὰ θέσιν ἢ προαίρεσιν γιγνόμενα· διὸ κρηπίδος οἰκία χωρὶς ἀνεξάρτητον καὶ σῶμα δίχα κεφαλῆς ἀνοργάνιστον, ἀλλά γε μὴν καὶ στρατόπεδον στρατηγοῦ χωρὶς ἀσυγκρότητον καὶ ποίμνιον ποιμένος ἄνευ ἀσύντακτον· θάτερον γὰρ θατέρου χωρὶς τὰ πρός τι πως ἔχοντα καὶ φεράλληλα διαμένειν οὐ δύνανται. Κατὰ ταῦτα μὲν οὖν ἀναλόγως καὶ ἡ πνευματικὴ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας καθόλου ποιμαντορία τὸν ἀρχικὸν ποιμενάρχην εἴωθεν ἐπιζητεῖν ἀναγκαίως, ἐξ οὗπερ ὁλικῶς πως ὡς ἀπὸ κοινῆς εὐτάκτου ἀρχῆς ἐπιφοιτῶσιν αἱ κατὰ μέρος ἀξίαι καὶ εὐταξίαι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνθέου διακοσμήσεως καὶ συναρμολογούμεναι ἀλληλουχούμεναί τε καὶ συνεχόμεναι καταλλήλως ἐνεργοῦσι καὶ διασώζονται· τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων καὶ παρὰ πᾶσιν ὁμολογουμένου οὐκ ἄλλως τὸν γνήσιον ποιμενάρχην εἰ μὴ διὰ κοινῆς ἐκλογῆς καὶ ψήφων ἀποκαθίστασθαι ὁ κανονικὸς ὅρος καὶ θεσμὸς ὑπαλείφει· τούτου δ' αὖ πάλιν ὁμοφώνως καὶ εὐφυῶς ἀπαγομένου πῶς ἄν μή τις ὁμολογήσειε προστασίᾳ θείᾳ καὶ εὐδοκίᾳ Θεοῦ τὸ γιγνόμενον; κήδεται γὰρ Θεὸς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ καὶ ἡμῶν ἑκάστου ὑπερβαλλόντως φείδεται καὶ μηδὲν ἡμᾶς πάσχειν κακὸν βούλεται. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ὁ ἁγιώτατος ἀποστολικὸς πατριαρχικὸς καὶ οἰκουμενικὸς οὗτος θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως τέως ἐπιζητεῖ ἀναγκαίως τὴν ὑπεριδρυμένην ἀρχὴν καὶ κεφαλὴν ὡς ἐστερημένος ὢν ταύτης, ἅτε δὴ τοῦ προπατριαρχεύσαντος ἐν αὐτῇ ἀοιδίμου κὺρ Γαβριὴλ τῶν τῇδε μεταστάντος καὶ πρὸς τὰς αἰωνίους ἀπελθόντος μονάς, τούτου χάριν ἡμεῖς οἱ ἐνδημοῦντες ἐν Κωνσταντινουπόλει συναδελφοὶ ἀρχιερεῖς ἐπινεύσει παντὸς τοῦ εὐαγοῦς κλήρου τῆς βασιλευούσης ταύτης τῶν πόλεων, ἐκκλησιαστικοῦ δηλονότι καὶ ἀρχοντικοῦ, τῶν τιμιωτάτων καὶ λογιωτάτων κληρικῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τῶν λοιπῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων καὶ παντὸς τοῦ λοιποῦ χριστωνύμου πληρώματος συνηνέσαμεν ψήφους κανονικὰς προβαλέσθαι ἐπὶ τῷ ἐκλέξαι κοινῶς καὶ ἐξευρεῖν ἀξιόλογον ἄνδρα καὶ πρόσφορον καὶ τῆς οἰκουμενικῆς ταύτης καθέδρας καὶ προστασίας κατάλληλον καὶ ἁρμόδιον προστάτην, ὅστις ἐπὶ τὴν πρωτιστεύουσαν ταύτην ἀποστολικὴν καὶ οἰκουμενικὴν προβιβασθεὶς καθέδραν δυνηθῇ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ φρονήσει ἀκύμαντον διαφυλάξαι τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, καὶ δὴ τῆς ἐκλογῆς γενομένης κοινῇ συγκατανεύσει καὶ συμπνοίᾳ συνελθόντες κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν, ὡς νενόμισται, ἐν τῷ πανσέπτῳ πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου καὶ συνδιασκεψάμενοι αὖθις, προηγουμένης τῆς θείας ἐπικλήσεως τοῦ παναγίου καὶ ζωοποιοῦ καὶ τελειοποιοῦ Πνεύματος, πρω-

---

[126] ***Κὼδ***. Π. Ἀρχ. ΙΑ΄ 109 ΙΒ΄ 51.

τον μὲν ἐθέμεθα τὸν πανιερώτατον καὶ θεοσέβαστον μητροπολίτην Σμύρνης κύριον Προκόπιον, δεύτερον δὲ τὸν πανιερώτατον μητροπολίτην κύρ . . . . . . καὶ τρίτον τὸν πανιερώτατον μητροπολίτην Ναθαναήλ. ὧν καὶ τὰ ὀνόματα κατέστρωται ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας εἰς μόνιμον καὶ διηνεκῆ ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αψπε' κατὰ μῆνα Ἰούλιον, τῇ κθ', ἐπινεμήσεως τρίτης.

† Ὁ Ἐφέσου ***Σαμουὴλ*** - † ὁ Ἡρακλείας ***Μεθόδιος***— † ὁ Κυζίκου ***Ἀγάπιος***— † ὁ Νικομηδείας ***Γεράσιμος***— † ὁ Χαλκηδόνος ***Παρθένιος*** — † ὁ Δέρκων ***Ἀνανίας***— † ὁ Κρήτης ***Ζαχαρίας*** – † ὁ Σερρῶν ***Ματθαῖος***— † ὁ Δράμας ***Γρηγόριος***— † ὁ Ναυπλίου ***Μελέτιος***

***

Παραίτησις Προκοπίου Α' [127].

Ἡ μετριότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος αὐτῆς γράμματος δηλοποιεῖ ὅτι, ἐπειδὴ οὕτως ηὐδόκησεν ὁ ἅγιος Θεός, οἰκειοθελῶς καὶ ἀβιάστως δίδωμι τὴν παραίτησιν τῆς πατριαρχείας μου τῇ κοινῇ μητρὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας. Διὸ εἰς ἔνδειξιν ἐδόθη τὸ παρὸν ἐνυπόγραφον καὶ ἐνσφράγιστον ἰδίᾳ χειρί.

,αψπθ', Ἀπριλίου λ'.

† ***Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Προκόπιος βεβαιοῖ.***

127) ***Κωδ.*** ΙΙ. Ἀρχ. Ζ' 238.—***Ἐκκλ. Ἀλ.*** Β' 262.

ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΚΑΙ Η ΛΥΤΡΩΣΙΣ

«Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἕξει ἐν γαστρὶ κα τέξεται υἱὸν καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ ......, αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. (Ἡσ. ζ΄ 14)

Ὅλα τὰ πράγματα ὅσα ζοῦν εἰς τὸν κόσμον ἀποθνήσκουν. Μόνον ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀποθνήσκων ἀφήνει ὀπίσω του τὰ ἔργα του, γράφει τὴν ἱστορίαν, καὶ διδάσκει τὰς γενεὰς αἱ ὁποῖαι ἀκολουθοῦν. Καὶ ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος εἶνε ἱστορία τῶν ἀναζητήσεων τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως, εἶνε ἱστορία τῶν πόθων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, εἶνε ἱστορία τῶν αἰσθημάτων τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας. Ἀλλὰ ἕνα βλέμμα εἰς τὴν πρὸ τοῦ Χριστοῦ ἐποχήν, καὶ μᾶς δεικνύει τὴν πλέον τραγικὴν σύγκρουσιν τῶν ἀνθρωπίνων σκέψεων, τὴν ἀθλιότητα εἰς τὴν κοινωνίαν, τὴν δυστυχίαν εἰς τὴν οἰκογενειακὴν ζωήν, τὴν σύγχυσιν εἰς τὰ αἰσθήματα. Ὁ εἱρμὸς ὅστις λέγεται κοινωνία εἶχεν ἐκτροχιασθῆ, καὶ ὁ ποταμὸς ποὺ λέγεται ἀνθρωπότης ἔχασε τὴν κοίτην του.

Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχή, ὁδηγουμένη ἀπὸ φλογερὸν ἐσωτερικὸν πόθον, ἐζήτησε, χρησιμοποιοῦσα ὡς προβολέα τὴν σκέψιν, νὰ λύσῃ τὰ σκότη τῶν προβλημάτων τὰ ὁποῖα τὴν ἐπολιόρκουν. Ἐζήτησε νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ μυστικὸν τῆς ὑπάρξεώς μας. Νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς. Νὰ ἐξηγήσῃ ποῦ πηγαίνομεν. Νὰ αἰτιολογήσῃ τὰς ἀνησυχίας της. Νὰ πατήσῃ τέλος ἐπάνω εἰς ὅλα καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ὑπερτάτην ἀντίληψιν Ἐκείνου ὁ ὁποῖος κυβερνᾷ μὲ τὴν σοφίαν καὶ τὴν δύναμίν του τὸν κόσμον καὶ τὰ πεπρωμένα του. Πολὺ πλησίον ὅμως πρὸς τὴν ὕλην ἡ ἀνθρωπίνη ψυχή, δὲν ἠμπόρεσε, ὅσον καὶ ἂν ἤνοιξε τὰ πτερὰ τῆς σκέψεως, νὰ λύσῃ τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς. Καὶ ἔμενε ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ μὲ ἀνερμηνεύτους τοὺς πόθους της, μὲ ἀκοιμήτους τὰς ἀνησυχίας της, μὲ ἀκαταπραΰντους τὰς προσδοκίας της.

Ἡ ψυχὴ ἐπόθει τὸν Θεόν, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν συμπάθειάν του εἰς τὴν τραγικότητα τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, συσκοτισμένος, τὸν

ἐζήτει καὶ δὲν τὸν εὕρισκε. Καὶ ὅσον προσεπάθει νὰ φθάσῃ πρὸς αὐτόν, τόσον ἀπεμακρύνετο ἀπο κοντά του. Εἰς τὰ σκότη τῆς πλάνης του ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἀναζήτησίν του αὐτήν, ἔπαθε ὅ,τι παθαίνει εἰς τὰ σκότη τῆς νυκτὸς ὁ ὁδοιπόρος τῆς ἐρήμου, ὁ ὁποῖος ἐνῷ ἀγωνιᾷ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ὄασιν, ἀκολουθεῖ ἀντίθετον δρόμον καὶ ἀπομακρύνεται ἀπὸ αὐτήν. Ἔπαθεν ὅ,τι ὁ ποντοπόρος ὁ ὁποῖος ζητεῖ τὸν λιμένα καὶ ὅμως χάνεται εἰς τὰ πελάγη. Καὶ κατήντησε νὰ λατρεύσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην, τὰ ὄρη, τοὺς ποταμούς, νὰ λατρεύσῃ δηλαδὴ τὰ πάντα εἰς τὸν κόσμον καὶ μόνον τὸν ἀληθινὸν Θεὸν νὰ μὴ λατρεύσῃ. Δυστυχισμένος ὁ ἄνθρωπος ἐπάλαιε μὲ τὰ τραγικὰ φαντάσματα τῆς δεισιδαιμονίας, μὲ τὰς φρικτὰς προλήψεις. Ἐγύρευε κάτι ὅπου νὰ στηρίξῃ τὴν κουρασμένην ψυχήν του, ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦσε νὰ τὸ εὕρῃ. Ἐζήτει ἕνα Θεὸν ὁ ὁποῖος νὰ τὸν αἰσθάνεται καὶ νὰ συμπονῇ τὴν δυστυχίαν του. Ὅσα ὅμως ἐλάτρευσεν ἐστάθησαν βωβὰ εἰς τὰς θλίψεις του, ἀσυγκίνητα εἰς τὰς δυστυχίας του, ἀναίσθητα εἰς τὸν πόνον του. Διότι οἱ θεοὶ τοὺς ὁποίους ἐλάτρευσεν ὁ ἄνθρωπος πιθανὸν νὰ ἐκόρεσαν τὰ πάθη καὶ τὰς ἐπιθυμίας του, δὲν κατώρθωσαν ὅμως νὰ ἱκανοποιήσουν τὰ αἰσθήματά του.

Τὸ νῆμα ὅμως τοῦ χρόνου ἐξετυλίσσετο. Καὶ ἡ τραγῳδία τῆς ἀνθρωπότητος ἐξηκολούθει. Καὶ ὅπως ὅταν χάσῃ κανεὶς τὴν αἴσθησιν τῆς γεύσεως ἀδυνατεῖ νὰ διακρίνῃ τὴν ποιότητα καὶ τὴν ὠφελιμότητα ἐκείνων ποὺ τρώγει, παρόμοια καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἔχασε τότε τὴν συνείδησιν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης, δὲν εἶχε τὴν ἱκανότητα νὰ ἀντιληφθῇ τὴν ποιότητα τῶν πράξεών του καὶ τὴν τραγικότητα τοῦ δρόμου ποὺ ἐπορεύετο. Ἐσύγχιζε τὰ αἰσθήματά του. Καὶ ἔβλεπε ἀρετὴν εἰς τὴν ἐκδίκησιν. Ἀνδρείαν εἰς τὴν βίαν. Καὶ δὲν ἐγνώριζε τὴν ὑπερτάτην ἀλήθειαν, ὅτι μὲ τὴν ἀγάπην κάμπτεται καὶ ὁ ἐχθρὸς ἀκόμη καὶ ἠθικοποιεῖται ἡ κοινωνία. Ἡ ἀνθρωπίνη καρδία εἶχε τοὺς πόθους της. Ἀλλὰ πόθους, ποὺ δὲν τοὺς ἐφώτιζον τὰ ἀνώτερα ἰδανικά. Αἰσθήματα ποὺ δὲν τὰ ἐλίκνιζεν ὁ ἀνώτερος παλμός, διότι προσεπάθουν νὰ εὕρουν τὴν ἐκπλήρωσίν των εἰς ὅ,τι κατώτερον καὶ ἀνάξιον λόγου ἔχει η ζωή. Διὰ τοῦτο καὶ ἂν ἐνομίζετο ὅτι ἱκανοποιοῦντο πρὸς στιγμήν, ὅμως εἰς τὴν οὐσίαν του ἔμενον πάντοτε αἰσθήματα ἀνικανοποίητα, τὰ ὁποῖα δὲν κατώρθωσαν νὰ τοποθετηθοῦν. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ἡ ἱστορία τῶν ἀναζητήσεων τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως, ἡ ἱστορία τῶν πόθων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ ἡ ἱστορία τῶν αἰσθημάτων τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ἐπλανήθησαν καὶ δὲν κατώρθωσαν νὰ εὕρουν τὸ στήριγμα καὶ τὴν λύτρωσίν των. Καὶ τὸ δρᾶμα τῆς ἀνθρωπότητος ἐξηκολούθει.

Τὸ δρᾶμα ὅμως τοῦτο ἔφθασε πλέον εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε ἔπρεπε ν ἔλθῃ Ἐκεῖνος, ὁ Ἀναμενόμενος, πρὸς τὸν ὁποῖον χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ

ἦτο ἐστραμμένη ἡ ψυχή. Ἔπρεπε νὰ κλείσῃ πλέον ἡ ἱστορία τῆς ζωῆς τοῦ κόσμου μακρὰν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ σημάνῃ ἡ ἀρχὴ μιᾶς νέας ζωῆς, ἐμπνεομένης καὶ φωτιζομένης ὑπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος ἐστάθη ἀνίκανος νὰ εὕρῃ τὸν Θεόν, ἦλθεν ὁ Θεὸς νὰ συναντήσῃ τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἰδοὺ ἡ φάτνη τῆς Βηθλεὲμ γίνεται τὸ λίκνον τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου. Ἐπερίμενεν ὁ κόσμος τὸν Σωτῆρά του, ὅπως περιμένῃ ἡ αὐγὴ τὸν ἥλιον, ὅπως προσδοκᾷ τὸ διψασμένον χῶμα τὴν βροχήν, ὅπως προσμένῃ τὸ δένδρον τὴν ἄνοιξιν διὰ νὰ ἀνθήσῃ. Καὶ ὁ Σωτὴρ ἦλθε. Τὸ πλοῖον λοιπὸν τῆς ἀνθρωπότητος ἀπέκτησε τὸν πλοίαρχόν του, ὁ ἄνθρωπος τὸν παιδαγωγόν του, ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν λυτρωτήν του, τὸν Γεννηθέντα Χριστόν. Μὲ τὸ θαῦμα αὐτὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι συνάμα καὶ θαῦμα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, εὗρεν ἡ ψυχὴ τὴν γαλήνην της, ἡ καρδία τὴν ἀνάπαυσίν της, ἡ σκέψις τὴν ἱκανοποίησίν της καὶ ὅλα τὰ αἰσθήματα καὶ οἱ πόθοι τοῦ ἀνθρώπου τὴν πλήρωσίν των. Ὅπως οἱ πάγοι τοῦ χειμῶνος ἀρχίζουν νὰ λυώνουν μὲ τὴν θωπείαν τῶν πρώτων ἀκτίνων τοῦ ἐαρινοῦ ἡλίου, τοιουτοτρόπως καὶ μὲ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Κυρίου εἰς τὴν γῆν ἤρχισαν νὰ διαλύωνται οἱ πάγοι τοῦ μίσους, τῆς ἐχθρότητος, τῆς κακίας, τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἡ παγωμένη γῆ, ἡ ψυχή, νὰ ἀναβλαστάνῃ εὐγενῆ αἰσθήματα. Μὲ τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ ἐδιδάχθη ὁ κόσμος ὅτι ὁ προορισμός του δὲν περιορίζεται εἰς τὰ στενὰ ὑλικὰ σύνορα τῆς γῆς, ἀλλὰ εἶναι ἀνώτερος, εὐρύτερος, πνευματικώτερος, αἰώνιος. Ἐδίψα ὁ κόσμος. Καὶ τὰ χείλη τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐγένοντο ἡ χρυσῆ βρύσις ἀπὸ ὅπου ἔτρεξαν τὰ κρυστάλλινα νερὰ τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀρετῆς, τοῦ καθήκοντος, τῆς ἀγάπης. Ἀνεστήλωσε τὰς ἠθικὰς ἀξίας, ἐκήρυξε τὴν δύναμιν τῆς ἀληθείας, τὴν δύναμιν τῆς πίστεως. Καὶ μὲ τὸ κήρυγμά του ἀνέσυρε τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὰ σκότη τῆς μοιρολατρείας της, τὴν ἐξέθαψεν ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς ἁμαρτίας. Τὴν ἤνοιξε νέους ὁρίζοντας. Καὶ προσεπάθησε νὰ τὴν ἐμπνεύσῃ ἀγάπην πρὸς ὅ,τι εἶναι ἀληθινὸν καὶ ὡραῖον. Νὰ τὴν ἐμπνεύσῃ πίστιν πρὸς ὅ,τι ἔχει πραγματικὴν ἀξίαν, καὶ ζῇ αἰωνίως. Καὶ τοιουτοτρόπως ὁ ἄνθρωπος ἐπανεῦρε τὸν ἑαυτόν του, ἐπανεῦρε τὸν δρόμον τῆς εὐτυχίας, ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ πρὸς τὸν Θεόν. Ἐπανεῦρε τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς. Ἔδωσεν εἰς τὸν κόσμον τὸν πολιτισμόν, τὸν ἀναλλοίωτον πολιτισμὸν τῆς ψυχικῆς εὐγενείας καὶ τῶν αἰσθημάτων. Ἐστήριξε τὴν θρησκείαν του ὄχι μόνον ἐπάνω εἰς τὸν νοῦν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν καρδίαν, καὶ τὴν ἐστερέωσε μὲ τὴν διάχυτον ἀγάπην, τὴν ὁποίαν ὄχι μόνον ἐδίδαξεν, ἀλλὰ καὶ ἐβεβαίωσε διὰ τῶν ἔργων του. Ἐγεννήθη εἰς μίαν πτωχικὴν φάτνην, σιωπηλά, μὲ μόνον τὸ προμήνυμα ἑνὸς λαμπροῦ ἀστέρος, διὰ νὰ διδάξῃ τὴν ταπεινοφροσύνην. Διότι ἐγνώριζεν ὅτι εἰς τὸν κόσμον ὑπάρχει ὀλίγη ἀξία καὶ πολλὴ μεγαλοφροσύνη. Καὶ αὐτὴ μόνον μὲ τὴν ἀγάπην ἦτο δυνατὸν νὰ συντριβῇ

καὶ νὰ κάμῃ τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐξορμήσῃ εἰς αὐτοθυσίας. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐλεύσεώς του εἰς τὸν κόσμον ἦτο ἡ φάτνη, διὰ νὰ δείξῃ τὴν ταπεινοφροσύνην, καὶ τὸ τέλος τῆς ζωῆς του εἰς τὸν κόσμον ἦτο ὁ σταυρός, διὰ νὰ διδάξῃ τὸ μεγαλεῖον τῆς αὐταπαρνήσεως, τὸ μεγαλεῖον τοῦ νὰ θυσιάζεται κανεὶς διὰ τοὺς ἄλλους. Ἡ πνοὴ τῆς διδασκαλίας του ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ὅπως ἡ πνοὴ τῆς ἀνοίξεως διὰ τὴν φύσιν. Ἐχάρισε τὴν ψυχικὴν ἀνακαίνισιν, ὥστε ἐπάνω εἰς αὐτήν, ὡς ἐπὶ ἰσχυρᾶς καὶ ἀκλονήτου βάσεως, νὰ ἀνυψώσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ οἰκοδόμημα τῆς εὐτυχίας του. Καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον διὰ μίαν μόνον ἐποχὴν καὶ δι᾽ ὡρισμένους μόνον ἀνθρώπους, ἀλλὰ δι᾽ ὅλας τὰς ἐποχὰς καὶ δι᾽ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Ὅσοι ηὐτυχήσαμεν νὰ λεγώμεθα ὀπαδοί Του ἐὰν εἴχομεν ἀντλήσῃ εἰς ἀρετήν, εἰς ταπεινοφροσύνην, εἰς ἀγάπην, εἰς ἰδανικὴν ζωήν, ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὴν διδασκαλίαν Ἐκείνου! Ἐὰν τὸ πνεῦμα Του, τὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας Του, τὸ ὁποῖον ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ σκορπίσῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν λυτρωτικὴν πνοήν, τὸ ἐνστερνιζόμεθα, καὶ ἀκόμη περισσότερον τὸ μετουσιώνομεν εἰς ζωήν, εἰς ἔργα, εἰς πράξεις! Τοῦτο ἄλλωστε θὰ ἀποδείξῃ τὴν βαθυτέραν Χριστιανικήν μας ὀντότητα, τοῦτο θὰ ἐξάρῃ τὴν οὐσίαν τῆς πίστεώς μας, ἐὰν δι᾽ Ἐκεῖνον μετριάσωμεν τὴν ἀγάπην μας πρὸς τὸν ὑλικὸν κόσμον καὶ διπλασιάσωμεν τὴν πρὸς Ἐκεῖνον ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσίν μας. Ὁ ἀστὴρ φέγγει ὅταν ὁ οὐρανὸς δὲν καλύπτεται ἀπὸ νέφη. Καὶ ὁ ἀστὴρ τοῦ γεννηθέντος Χριστοῦ θὰ φωτίσῃ τὴν ψυχήν μας ἐὰν ὁ ὁρίζων της ἔχει ἀποκαθαρθῆ ἀπὸ τὰ νέφη τῆς ἁμαρτίας. Καὶ ἡ ἀνθρωπότης πρέπει νὰ ἁγιοποιήσῃ τοὺς στοχασμούς της, νὰ ἑτοιμασθῇ. Καὶ ὅπως ἔζησε τὸ θλιβερὸν δρᾶμά της μακράν Του, νὰ ζήσῃ τώρα πλησίον Του τὴν λύτρωσίν της.

Ο ΔΕΥΤΕΡΕΥΩΝ ΜΑΞΙΜΟΣ

Φανάριον, τῇ 20ῇ Δεκεμβρίου 1936.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ἐπὶ ταῖς ἁγίαις ἑορταῖς τοῦ Δωδεκαημέρου αἱ ἐργασίαι τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου διεκόπησαν τῇ 22 τοῦ παρόντος μηνός.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ηὐχήθη ἐπὶ τούτῳ τὰ δέοντα τοῖς Σεβασμιωτάτοις Ἁγίοις Συνοδικοῖς, ἐξ ὀνόματος δὲ τῶν Α. Α. Σεβασμιοτήτων ἀπήντησεν εὐχαριστῶν καὶ ἀντευχόμενος ὁ Α′ τῇ τάξει σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μάξιμος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑΙ ΧΟΡΟΣΤΑΣΙΑΙ

Κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ ἱ. Ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου Γαλατᾶ κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἐν τῷ ἱ. Ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου Τζιβαλίου κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν τῆς 6 τοῦ μηνὸς καὶ ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τὴν 13 καὶ τὴν 20

Κατὰ τὰς χοροστασίας ταύτας τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξαν κατὰ σειρὰν ἐν μὲν τῷ ἱ. Ναῷ Τζιβαλίου ὁ πανοσιολ. Τριτεύων Μελέτιος, ἐν δὲ τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης Καλλίνικος καὶ ὁ πανοσιολ. Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Κορωναῖος, καθηγητὴς ἐν τῇ Ἱερᾷ Θεολογικῇ Σχολῇ.

ΑΙ ΕΟΡΤΑΙ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΙΣ

Μετὰ ἱερᾶς μεγαλοπρεπείας ἐτελέσθη ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἡ νενομισμένη ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Χριστουγέννων Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Λειτουργία. Μετὰ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος συνιερούργησαν οἱ σεβ. Μητροπολῖται Προύσης Πολύκαρπος, Σάρδεων καὶ Πισιδίας Γερμανός, Ἡλιουπόλεως Γεννάδιος, Θεοδωρουπόλεως Λεόντιος, Χριστουπόλεως Μελέτιος καὶ Λαοδικείας Δωρόθεος. Τὴν ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς Πατριαρχικὴν Ἀπόδειξιν ἀνέγνω ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Ἄμβωνος μετὰ τὴν εὐαγγελικὴν περικοπὴν ὁ πανοσιολ. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου κ. Ἀδαμάντιος.

Τῇ Α. Θ. Παναγιότητι προσελθόντες ὑπέβαλον τὰ συγχαρητήρια καὶ σεβάσματα αὐτῶν οἱ σεβ. Μητροπολῖται, οἱ θεοφιλ. Ἐπίσκοποι, οἱ Ὀφφικιάλοι τῆς Ἐκκλησίας, οἱ καθηγηταὶ τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Σχολάρχην σεβ. Μητροπολίτην Φιλαδελφείας κ. Αἰμιλιανόν, ὁ Πρωθιερεὺς τῆς ἐνταῦθα Γιουγοσλαυϊκῆς Παροικίας αἰδεσιμολ. Πέτρος Χαϊδούκοβιτς, ὁ ἐφημέ-

ριος τῆς ἐ ταῦθα Ἀγγλικανικῆς Παροικίας αἰδεσ. Austin Oakley, ὁ ἱερὸς Κλῆρος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, αἱ ἐφοροεπιτροπαὶ τῶν Ναῶν, καὶ πλεῖστα ἐπίλεκτα μέλη τῆς παρ' ἡμῖν ὁμογενοῦς κοινωνίας. Ἰδιαιτέρως συνεχάρησαν τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὁ Πατριάρχης τῶν Ἀρμενίων δι' ἀντιπροσωπείας αὐτοῦ καὶ ἡ Ἀρχιραβινεία διὰ γράμματος.

Τῇ Α Θ. Παναγιότητι συνεχάρησαν τηλεγραφικῶς ἢ διὰ γραμμάτων ἅπαντες οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ οἱ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ Μητροπολῖται τοῦ Θρόνου Ἑόρτιοι προσρήσεις ἀντηλλάγησαν καὶ μετὰ τῶν φίλων Ἐκκλησιῶν Ἀγγλικανικῆς καὶ Παλαιοκαθολικῆς.

Τὴν ἐπιοῦσαν (26) ἡ Α Θ. Παναγιότης ἐπεσκέφθη κατ' οἶκον τοὺς ἐν Φαναρίῳ καὶ Πέραν καὶ ἄνω Βοσπόρῳ σεβ. Μητροπολίτας, τοὺς δὲ σεβ. Μητροπολίτας Χαλκηδόνος, Πριγκηποννήσων καὶ Φιλαδελφείας ἐπεσκέψατο ἐκ μέρους Αὐτῆς ὁ πανοσιολ. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου κ. Ἀδαμάντιος.

ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ Α' ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

29 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ—4 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1936

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος μηνὸς Νοεμβρίου συνεκλήθη ἐν Ἀθήναις, συνῳδὰ τῇ ληφθείσῃ παρὰ τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ συνελθόντων κατὰ Ἰανουάριον μῆνα τοῦ παρόντος ἔτους ἀντιπροσώπων τῶν Ὀρθοδόξων Θεολογικῶν Σχολῶν ἀποφάσει, τὸ Α' Συνέδριον τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας.

Τὸ Συνέδριον τοῦτο συνεκρότησαν καθηγηταὶ ἀντιπρόσωποι τῶν Πανεπιστημιακῶν Ὀρθοδόξων Θεολογικῶν Σχολῶν: Ἀθηνῶν, Βουκουρεστίου, Κισνοβίου—Ἰασσίου, Τσερναουτίου, Βαρσοβίας, Σόφιας καὶ τοῦ Ρωσσικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας τῶν Παρισίων ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κ. Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου. Τοῦ Συνεδρίου θὰ μετεῖχε καὶ ἡ ἡμετέρα Ἱερὰ Θεολογικὴ ἐν Χάλκῃ Σχολή, συνεπείᾳ ὅμως κωλυμάτων, παρουσιασθέντων ὡς πρὸς τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ὁρισθέντος ἤδη ἀντιπροσώπου αὐτῆς καθηγητοῦ κ. Ἰωάννου Παναγιωτίδου, δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ ἔγκαιρος εἰς Ἀθήνας μετάβασις αὐτοῦ.

Τὸ Συνέδριον κατήρξατο τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ τῇ 29 Νοεμβρίου κατόπιν λειτουργίας τελεσθείσης ἐν τῷ Πανεπιστημιακῷ Ναῷ τῆς Καπνικαρέας ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσοστόμου. Ἐκ τοῦ Ναοῦ διηυθύνθησαν πάντες εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου, εἰς τὴν ὁποίαν προσῆλθον τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, οἱ παρεπιδημοῦντες ἀρχιερεῖς, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἔκ τε τοῦ πολιτικοῦ καὶ ἐκ τοῦ πανεπιστημιακοῦ κύκλου. Τελευταῖος προσῆλθεν ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Γεώργιος ὁ Β'.

Μετὰ μικρὰν προσευχήν, γενομένην ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου, εἰς τὸ βῆμα παρῆλθεν ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου, ὅστις, προσφωνῶν τὸν εναρκτήριον αὐτοῦ λόγον, διὰ μακρῶν ἀνέλυσε τὰ κατὰ τὴν σημασίαν καὶ ἔννοιαν καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ Συνεδρίου ἐπιδιωκόμενον σκοπόν.

Ἀκολούθως ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἐκήρυξε τὴν ἔναρξιν τοῦ Συνεδρίου διὰ καταλλήλου πρὸς τὰ μέλη προσλαλιᾶς. Ἐπηκολούθησαν οἱ χαιρετιστήριοι λόγοι τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας καὶ τῶν Θρησκευμάτων κ. Γεωργακοπούλου καὶ

τοῦ Πρυτάνεως καθηγητοῦ κ. Γρηγορίου Παπαμιχαήλ, μεθ' οὓς ἤρξαντο αἱ πρὸς τὸ Συνέδριον προσφωνήσεις. Πρῶτος προσεφώνησεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, μετ' αὐτὸν δὲ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ἀρχηγῶν τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν: ὁ σεβ. Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος κ. Χρύσανθος, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἅμα καὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ὁ ἀρχιμ. Βενέδικτος, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ὁ καθηγητὴς Βιντελέσκου, τοῦ Πατριάρχου Ρουμανίας, ὁ καθηγητὴς Στεφάνοβιτς, τοῦ Πατριάρχου Γιουγοσλαυΐας, ὁ καθηγητὴς ἀρχιμ. Ἱλαρίων Βασδέκας, τοῦ Μητροπολίτου Βαρσοβίας καὶ πάσης Πολωνίας, ὁ καθηγητὴς Πρωθιερεὺς Τσανκώφ, τῆς Βουλγαρικῆς Συνόδου, ὁ καθηγητὴς Ἰσπίρ, τῶν Ρουμανικῶν Θεολογικῶν Σχολῶν, καὶ ὁ καθηγητὴς τοῦ ἐν Παρισίοις Ρωσσικοῦ Ἰνστιτούτου Μπουλγάκωφ.

Τὸ Συνέδριον ἐν ἓξ συνεδρίαις ἐξήτασε τὰ ἑξῆς ζητήματα:

Α΄. Ἡ θέσις τῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

α΄) Καθορισμὸς τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς Ὀρθοδοξίας.

β΄) Ἐπιστημονικὴ ἐργασία ἐν τῇ Θεολογίᾳ καὶ ἐκκλησιαστικὴ αὐθεντία.

γ΄) Καθορισμὸς ἔξωθεν ἐπιδράσεων ἐπὶ τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογιας ἰδίᾳ ἀπο τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

1) Παπικαί. 2) Προτεσταντικαὶ καὶ 3) Φιλοσοφικαὶ ἐπιδράσεις.

δ΄) Ἡ νεωτέρα Ὀρθόδοξος Θεολογία ἐν σχέσει πρὸς τὴν πατερικὴν καὶ πρὸς τὰς νεωτέρας θεολογικὰς ἀντιλήψεις καὶ μεθόδους (ἱερὰ παράδοσις γενικῶς).

ε΄) Ἀποστολὴ τῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης πρὸς διαφωτισμὸν τῆς συνειδήσεως τῆς Ἐκκλησίας.

Β΄. Θεολογικαὶ προϋποθέσεις ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων.

α΄) Τὸ πρόβλημα τῆς συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

β΄) Τρόπος θετικῆς συνεννοήσεως τῶν διαφόρων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν ἐπὶ γενικωτέρων καὶ ἐπειγούσης φύσεως ζητημάτων (π. χ. ἡμερολογίου, γάμου τῶν κληρικῶν, νηστείας κλπ.), ἐν περιπτώσει ἀναβολῆς τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

γ΄) Θετικὴ ἐξυπηρέτησις τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ παρὸν ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης.

1) Προετοιμασία κωδικοποιήσεως τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ καθορισμὸς τῆς συγχρόνου αὐτῶν σημασίας.

2) Ἀναθεώρησις καὶ ἔκθεσις τῶν λειτουργικῶν πρωτοτύπων κειμένων.

3) Ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ ἱεραποστολὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

δ΄) Ὀρθοδοξία καὶ σύγχρονα προβλήματα τῆς ζωῆς.

1) Ἐκκλησία καὶ πολιτισμός.

2) Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία.

3) Ἐκκλησία καὶ τὰ κοινωνικὰ ζητήματα.

Γ΄. Εὐχαί.

α) Θεολογικὸν Περιοδικόν.

β) Ἀμοιβαῖαι σχέσεις τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν.

Ἐν τῇ ἑβδόμῃ δὲ συνεδρίᾳ, προεδρευθείσῃ ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Συνεδρίου, συνεζητήθησαν καὶ ἐγένοντο δεκταὶ ἐννέα ἀποφάσεις, καταρτισθεῖσαι ὑπὸ ἰδιαιτέρας Ἐπιτροπῆς τῶν Ὀρθοδόξων Θεολογικῶν Σχολῶν. Αἱ ἀποφάσεις αὗται θὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τῷ προσεχεῖ φυλλαδίῳ τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ.

***

Ἐπανακάμπτοντες διὰ τῆς ἡμετέρας πόλεως εἰς Ρουμανίαν οἱ ἐκ τῶν ἐν τῷ Συνεδρίῳ ἀντιπροσώπων τῶν Ρουμανικῶν Θεολογικῶν Σχολῶν καθηγηταὶ Θεόδωρος Popescu, Πέτρος Vintilescu, Ἰωάννης Savin, Γρηγόριος Cristescu καὶ V. G. Ispir, ἐπεσκέφθησαν τὴν Α. Θ. Παναγιότητα. Ἐκ μέρους πάντων τὴν Α. Θ. Παναγιότητα προσεφώνησεν ὁ καθηγητὴς Θ. Ποπέσκου ὡς ἑξῆς:

Παναγιώτατε,

«Ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τὸ ἐν Ἀθήναις Α' Συνέδριον τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας, οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ρουμανικῶν Θεολογικῶν Σχολῶν, καθηγηταὶ τῶν Πανεπιστημίων Βουκουρεστίου καὶ Ἰασίου, ἐκπληροῦμεν καθῆκον πνευματικῶν τέκνων τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος, ταυτοχρόνως δὲ καὶ ἔνθερμον πόθον Ὀρθοδόξων Θεολόγων, ἐπισκεπτόμενοι τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα καὶ ὑποβάλλοντες Αὐτῇ τὰ σέβη ἡμῶν.

Μετ' ἰδιαιτέρας χαρᾶς καὶ συγκινήσεως προσερχόμεθα πρὸς τὸν πρῶτον καὶ σεπτὸν θρόνον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὸν ὁποῖον τόσοι μεγάλοι Ἱεράρχαι ἐλάμπρυναν καὶ τὸν ὁποῖον εὐτυχῶς διευθύνει καὶ τιμᾷ καὶ νῦν ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης, ἐν τῷ προσώπῳ τῆς ὁποίας εὐτυχοῦμεν νὰ χαιρετίσωμεν τὸν πρωθιεράρχην τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὸν ποιμενάρχην τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην.

Λαμβάνομεν ἐπὶ πλέον τὴν ἐξαιρετικὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλωμεν πρὸς τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα καὶ τὰ σέβη τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Ρουμανίας Κυρίου Μύρωνος καὶ νὰ μεταβιβάσωμεν Αὐτῇ τοὺς ἀδελφικοὺς χαιρετισμοὺς καὶ ἀσπασμοὺς Αὐτοῦ.

Εὐχόμενοι τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι βίον μακρόν, ὑγείαν, εὐημερίαν, εὐτυχῆ καὶ καρποφόρον ποιμαντορίαν πρὸς δόξαν τοῦ τε Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, παρακαλοῦμεν Αὐτὴν ὅπως εὐαρεστουμένη δεχθῇ τὰ σέβη ἡμῶν καὶ εὐλογήσῃ ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ τὸ ἔργον ἡμῶν ὡς Ὀρθοδόξων Θεολόγων.

Εἰς πολλὰ ἔτη, Παναγιώτατε Δέσποτα!»

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, εὐχαριστήσασα ἐπὶ τοῖς ἐκδηλωθεῖσιν ἀπὸ μέρους τῶν κ. κ. καθηγητῶν αἰσθήμασιν, ἐξῆρεν ἐν συνεχείᾳ τὴν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα τοῦ συγκληθέντος Συνεδρίου, ἐν ᾧ ἀνεπτύχθησαν καὶ ἐμελετήθησαν πολυσήμαντα θεολογικὰ καὶ ἠθικο-κοινωνικὰ θέματα, ἀποβλέποντα εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συγχρόνων ἀναγκῶν καὶ τὴν ἐν τῇ ἁγίᾳ συντηρητικότητι καὶ τῆς ἐπ' αὐτῆς ἀσφαλοῦς βάσεως πρόοδον τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ὅπως ἡ δογματικότης οὕτω καὶ αἱ κύριαι βάσεις ὑπάρχουσιν ἤδη ἐξηκριβωμέναι καὶ καθωρισμέναι, μὴ ἐπιδεχόμεναι κιβδηλίαν, συντρέχουσαι δὲ ἀσφαλῶς εἰς πᾶσαν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν εὐτυχίαν τοῦ κόσμου. Προφρόνως δὲ εὐλογήσασα τοὺς ἐπισκέπτας Αὐτῆς ἀνέθετο ἵνα κατὰ τὴν ἄφιξιν αὐτῶν εἰς τὰ ἴδια διαβιβάσωσι τὸν ἀδελφικὸν Αὐτῆς χαιρετισμὸν πρὸς τὸν Μακαριώτατον Πατριάρχην Ρουμανίας κ. Μύρωνα καὶ τὴν εὐλογίαν Αὐτῆς πρὸς ἅπαντα τὸν εὐσεβῆ Ρουμανικὸν λαόν.

ΟΝΟΜΑΣΤΗΡΙΑ

Κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἦγε τὴν ἑορτὴν τοῦ ὀνόματος Αὐτοῦ ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Νικόλαος. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ μεταξὺ τῆς Α.

Θ. Παναγιότητος καὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ἀντηλλάγησαν τὰ κάτωθι τηλεγραφήματα:

Πατριάρχην Νικόλαον,

Ἀλεξάνδρειαν.

Ἐγκαρδίως ἀδελφικῶς συγχαίρομεν εὐχόμεθα φίλῃ Μακαριότητι ἑορτῇ ὀνόματος.

Κωνσταντινουπόλεως **Βενιαμίν.**

6/12/936

Ἀλεξάνδρεια, 11/12/936

Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Βενιαμίν,

Φανάριον.

Εὐχαριστοῦντες ἐγκαρδίως ἐπ' εὐχαῖς ἀσπαζόμεθα ἀδελφικῶς.

Ἀλεξανδρείας **Νικόλαος.**

— Τοῖς ὁμοίως κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἑορτάσασι τὴν ἑορτὴν τοῦ ὀνόματος αὐτῶν Σεβασμιωτάτοις Μητροπολίταις τοῦ Θρόνου ἐν Ἑλλάδι Ἰωαννίνων Σπυρίδωνι καὶ Λήμνου Στεφάνῳ ἡ Α. Θ. Παναγιότης συνεχάρη καὶ ηὐχήθη διὰ γραμμάτων.

ΤΡΙΣΑΓΙΟΝ

Τῇ 29ῃ τοῦ μηνός, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἔτους ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀοιδίμου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Φωτίου τοῦ Β', σεπτῇ Πατριαρχικῇ ἐντολῇ ὁ σεβ. Μητροπολίτης Χ[illegible]ουπόλεως κ. Μελέτιος, ἐν συνοδείᾳ τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Συνόδου Ἀρχιμ. Ἀδαμαντίου, μετέβη εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ ἔνθα καὶ ἐτέλεσε, συμμετέχοντος καὶ τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς Μονῆς, τρισάγιον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου.

ΒΟΗΘΟΙ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ

— Αἰτήσει τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Ρίγας καὶ πάσης Λατβίας κ. Αὐγουστίνου γενομένῃ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπως ἐκλεγῇ αὐτῷ βοηθὸς Ἐπίσκοπος συντρέχων εἰς τὸ ἔργον τῆς ποιμαντορίας τῆς Ἁγιωτάτης Μητροπόλεως, συμφώνως ληφθείσῃ περὶ τούτου, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ διέποντος τὰ κατὰ τὴν Αὐτόνομον Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Λατβίας Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Τόμου καὶ τοῦ οἰκείου Κανονισμοῦ, τακτικῇ ἀποφάσει τῆς Γενικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Συνελεύσεως τῆς Μητροπόλεως, ὑπὸ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὡς τοιοῦτος ἐξελέγη κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα Σεπτέμβριον (γ') ὁ αἰδεσιμολ. Πρωθιερεὺς κ. Ἰάκωβος Κάρπ, ὑπὸ τὸν τίτλον Ἐπισκόπου Ἐλγάβ.

Ἡ χειροτονία αὐτοῦ ἐγένετο ἐν Ρίγᾳ κατὰ τὸν αὐτὸν Σεπτέμβριον μῆνα ὑπὸ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Αὐγουστίνου, τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Ἐσθονίας Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ ἐν Ἐσθονίᾳ Ἐπισκόπου Πετσέρης Νικολάου, τῶν δύο τελευταίων ἐπὶ τούτῳ προσκληθέντων, ἀδείᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐξ Ἐσθονίας.

— Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος μηνὸς ἐξελέγησαν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐχειροτονήθησαν βοηθοὶ Ἐπίσκοποι τῆς Μητροπόλεως μὲν Θεσσαλονίκης ὁ παρὰ ταύτῃ ἱεροκήρυξ Ἀρχιδιάκονος Καλλίνικος Χαραλαμπάκης, ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Ὀλύμπου, τῆς Μητροπόλεως δὲ Ἰωαννίνων ὁ ἀρχιμ. Εὐστάθιος Σκόρπας, ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Περιστερᾶς.

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ

Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπεσκέφθησαν:

— Ὁ Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα Ἐντιμότατος κ. Λ. Γάφος καὶ οἱ Ὑποπρόξενοι κ. κ. Χριστοδούλου καὶ Γρίβας ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ νέου ἔτους.

— Ὁ Πρωθιερεὺς τῆς ἐνταῦθα ἀγγλικανικῆς Παροικίας αἰδεσιμολογιώτατος κ. Austin Oakley, εὐχαριστήσας διὰ τὴν ἀντιπροσώπευσιν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος κατὰ τὴν ἐν Μόδι ὑπὸ τοῦ σεβ. Ἀγγλικανοῦ Ἐπισκόπου Γιβραλτὰρ τελεσθεῖσαν θείαν λειτουργίαν.

ΘΑΝΑΤΟΙ

Μητροπολίτης πρώην Μετρῶν Γρηγόριος.

Διὰ γράμματος ἀνηγγέλθη τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσοστόμου ὁ ἐπισυμβὰς τὴν 2 τοῦ παρόντος μηνὸς θάνατος τοῦ ἀπό τινος ἐν Ἀθήναις ἐφησυχάζοντος Μητροπολίτου πρώην Μετρῶν Γρηγορίου.

Τῆς κηδείας τοῦ ἀειμνήστου Ἱεράρχου, τελεσθείσης τὴν ἑπομένην ἐν τῷ ἱερῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ, προέστη ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος. Κατ' αὐτὴν παρέστησαν ὁ ἐν Ἀθήναις Πατριαρχικὸς ἀντιπρόσωπος σεβ. Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος κ. Χρύσανθος καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις παρεπιδημούντων σεβ. Μητροπολιτῶν.

Ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης πρώην Μετρῶν Γρηγόριος μετὰ τὴν ἐκ τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς ἐν Χάλκῃ Σχολῆς ἀποφοίτησιν προσελήφθη ὡς ἰδιαίτερος Διάκονος τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Ἰωακεὶμ τοῦ Γ'. Ἐχρημάτισε Γραμματεὺς τῆς Π. Κ. Ε. Ἐπιτροπῆς, μεθ' ὃ διωρίσθη Ἐπόπτης τῶν Σχολῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκ τῆς θέσεως ταύτης προήχθη εἰς Μητροπολίτην Μετρῶν κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1909. Ποιμάνας τὴν Μητρόπολιν ταύτην μέχρι τοῦ 1914 ἐτέθη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπὶ Γερμανοῦ τοῦ Ε' εἰς διαθεσιμότητα. Μετά τινα χρόνον ἐγκατεστάθη ἐν Παρισίοις καὶ παρέμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ ἔτη πολλά, ἐνδιατρίβων ἐν μελέταις, μέρος τῶν ὁποίων ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ περιοδικῷ. Ἐκ Παρισίων τελευταίως μετέβη εἰς Ἀθήνας, ἔνθα καὶ ἀπεβίωσε.

Τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου πρώην Μετρῶν Γρηγορίου αἰωνία ἡ μνήμη!

Ἱερεὺς Ἰωάννης Κλημεντίδης.

Κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἀπεβίωσεν ὁ ἱερεὺς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἰωάννης Κλημεντίδης. Τῆς κηδείας αὐτοῦ γενομένης ἐν Ἁγίῳ Στεφάνῳ προέστη ὁ θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Χαριουπόλεως κ. Γεννάδιος.

Ὁ ἀείμνηστος ἱερεὺς ὑπηρέτησεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χαλκηδόνος, ἐσχάτως δὲ καὶ ἐν διαφόροις ἐνορίαις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἀλέξανδρος Παντζείρης.

Πλήρης ἡμερῶν ἐτελεύτησε κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος μηνὸς Νοεμβρίου καὶ ἐκηδεύθη τῇ 3 τοῦ παρόντος μηνὸς ὁ ἐκ τῶν κρατίστων ἐνταῦθα ὁμογενῶν Ἀλέξανδρος Παντζείρης, ἄλλοτε Διευθυντὴς τῆς Ὀθωμανικῆς Τραπέζης, Μέλος τοῦ Διαρκοῦς Μικτοῦ Συμβουλίου τῶν Πατριαρχείων καὶ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος Σταυροδρομίου.

Ὁ ἀοίδιμος μετὰ ζήλου πολλοῦ ὑπηρετήσας τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἐνταῦθα ὁμογένειαν ἄληστον ἀφίνει παρ' ἐκείνῃ τε καὶ ταύτῃ τὴν μνήμην.

Τῆς κηδείας αὐτοῦ, γενομένης ἐν τῷ ἱ. Ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος Σταυροδρομίου, προέστη ὁ σεβ. Μητροπολίτης Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντῖνος. Ἐκ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ πανοσιολ. Ἀρχιμ. Ἀδαμάντιος, Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

Χρύσανθος Θωμαΐδης.

Τῇ 9ῃ τοῦ μηνὸς ἀπέθανε καὶ ἐκηδεύθη ἐν Ἀθήναις ὁ ἀπὸ τετραετίας αὐτόθι ἐγκατεστημένος γνωστὸς ἐκ τῆς μακρᾶς ἐνταῦθα κοινωφελοῦς δράσεως αὐτοῦ ὁμογενὴς δικηγόρος Χρύσανθος Θωμαΐδης.

Χρηματίσας μέλος τῶν Ἐφοριῶν Χαλκηδόνος καὶ τῶν Νοσοκομείων Βαλουκλῆ καὶ μέλος τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου εἰργάσθη ζηλωτῶς πάντοτε ἐπισπασάμενος τὴν εὐαρέσκειαν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

«Πρωτόγονος Ἐκκλησία καὶ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία»

(Urkirche und Ostkirche) ὑπὸ Friedrich Heiler.

Τὸ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον βιβλίον, ἀποτελούμενον ἐκ σελίδων XX—606, ἐξεδόθη πρὸ ὀλίγου ἐν Μονάχῳ τῆς Γερμανίας.

Συγγραφεὺς τοῦ ὀγκώδους τούτου ἔργου τυγχάνει ὁ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Μαρμπούργου (Πρωσσίας) καθηγητὴς τῆς συγκριτικῆς ἱστορίας τῶν Θρησκειῶν κ. Φρειδερῖκος Χάϊλερ.

Ὁ Γερμανὸς καθηγητὴς ἐκδίδει τὸ περιοδικὸν «Eine heilige Kirche» (Μία ἁγία Ἐκκλησία), ὄργανον τῆς μετὰ τὸν μέγαν πόλεμον ἐν Γερμανίᾳ ἀρξαμένης εὐαγγελικο-καθολικῆς κινήσεως. Ἡ κίνησις αὕτη ἔχει ἀρκετὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν λεγομένην ἀγγλοκαθολικὴν κίνησιν ἢ σχολὴν τῆς Ὀξφόρδης ἐν Ἀγγλίᾳ.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ὑπὸ κρίσιν ἔργου ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸν ἀρχαῖον Συγκρητισμὸν καὶ τὸν Λουθηρανικὸν Προτεσταντισμὸν ἐκλαμβάνει τὴν καθολικότητα τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τὴν γενικωτάτην ἔννοιαν. Στοιχεῖα καθολικότητος, ἀνευρίσκει εἰς ὅλας τὰς χριστιανικὰς ὁμολογίας. Εὐρυτέραν ἔννοιαν τῆς καθολικότητος ἐν τῇ Χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ ἢ μᾶλλον γενικῶς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀνέπτυσσε

πρὸ 30 περίπου ἐτῶν ὁ διάσημος πατὴρ Hyacinthe Loison ἔν τινι διαλέξει δοθείσῃ ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ Nice τῆς Γαλλίας [1]).

Τὸ σύγγραμμα τοῦ Χάϊλερ—προϊὸν σοφῆς πολυμαθείας καὶ ἀκουράστου φιλοπονίας— διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, γενικὸν καὶ εἰδικόν. Εἰς τὸ πρῶτον μέρος, φθάνον μέχρι τῆς σελίδος 123, ἐξετάζει τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν τῶν πρώτων αἰώνων, τὴν κυρίως μίαν καὶ καθολικὴν Ἐκκλησίαν. Ἐξηγεῖ τὴν ἑλληνικὴν λέξιν «καθολικὴ» (καθόλου) ἐπὶ τῇ βάσει ὄχι μόνον τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἀλλὰ καὶ τῶν κλασικῶν Ἑλλήνων. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ οἱ ὅροι «χριστιανικὴ» καὶ «καθολικὴ» παρίστανον μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν. Ἡ πρωτόγονος Ἐκκλησία διὰ τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν ἐξελίσσεται εἰς «Οἰκουμενικὴν Ἐκκλησίαν». Ἡ Ἐκκλησία τῶν θεσμῶν (institutionelle Kirche) μεταβάλλεται διὰ τοῦ εὐαγγελίου τοῦ ἀποστόλου Ἰωάννου εἰς Ἐκκλησίαν τοῦ πνεύματος. (σ. 84). Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ κάμνει λόγον περὶ «ἱστορικοῦ Χριστοῦ» καὶ τοῦ «ζῶντος Χριστοῦ», τοῦ Χριστοῦ δ. λ. δ. τῆς μυστικῆς θεωρίας, τὸν ὁποῖον, κατὰ τὸν Γερμανὸν συγγραφέα, εἶχεν ὑπ' ὄψει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ὅταν περιέγραψε τὸν Χριστὸν τῆς Ἱστορίας. Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ὁ Χάϊλερ προδίδει μὲν μυστικιστικὰς θεωρίας, δὲν φθάνει ὅμως μέχρι τοῦ σημείου τοῦ νὰ παραδεχθῇ ὅτι ὁ Ἰησοῦς τῆς ἱστορίας παρεμορφώθη καὶ ἀπερροφήθη ὑπὸ τοῦ ζῶντος Ἰησοῦ τῆς μυστικῆς θεωρίας. Κατόπιν ἀναπτύσσει τὴν ἐπὶ τῶν ἀπολογητῶν τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας ἐπίδρασιν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς σοφίας (σ. 105). Ἀκολούθως ἐξετάζει τὴν μυστικὴν θεολογίαν τοῦ ἕκτου καὶ τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος καὶ κυρίως τὴν ἀποδιδομένην εἰς Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην καὶ τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τῆς ἀρχικῶς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας ἐν τῷ πεδίῳ τῆς πίστεως, τῆς διοικήσεως, τῆς λατρείας κ. ἄ.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος, τὸ κυρίως ἐνδιαφέρον ἡμᾶς, ὁ συγγραφεὺς ἐξιστορεῖ τὰ τοῦ σχίσματος τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς ἐπὶ Φωτίου καὶ Κηρουλαρίου—θεωρῶν δημιουργὸν αὐτοῦ τὸν ἱερὸν Φώτιον— τὰς πρὸς ἕνωσιν ἀποπείρας καὶ ἀκολούθως εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς καθόλου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδιαιτέρως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὁμιλεῖ περὶ τοῦ συνοδικοῦ διοικητικοῦ συστήματος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ συγκεντρωτικὸν καὶ ἀπολυταρχικὸν διοικητικὸν σύστημα τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας. Ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς φρονεῖ ὅτι ἡ χρησιμοποίησις τοῦ συνοδικοῦ συστήματος καὶ τῆς ἐπαφῆς καὶ συνεννοήσεως τῶν ἐπὶ μέρους ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς λύσιν διαφόρων ζητημάτων διορθοδόξου χαρακτῆρος ἔπαυσε μετὰ τὴν περίοδον τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία συνεκρότησε πολλὰς τοπικὰς καὶ μεγάλας συνόδους πρὸς λύσιν ζητημάτων ἀφορώντων ὅλην τὴν ὀρθοδοξίαν. Διέφυγε δὲ τὸν συγγραφέα καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι μετὰ τὸν σχηματισμὸν ἰδίᾳ τῶν ἐπὶ μέρους ἐθνικῶν ἐκκλησιῶν ζητήματά τινα διηυθετήθησαν δι' ἀλληλογραφίας. Ὁ Χαϊλερ παραλείπει καὶ τὸ Πανορθόδοξον Συνέδριον τοῦ 1923 ὡς καὶ τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Διορθόδοξον Διάσκεψιν τοῦ 1930. Τὰς περὶ ἀλαθήτου τῆς Ὀρθ. Ἐκκλησίας θεωρίας ἀναφέρων ὁ εὐρυμαθὴς Γερμανὸς συγγραφεὺς μνημονεύει καὶ τὴν ἐν τῷ ρωσσικῷ ἔργῳ «Χριστιάνσκογιε βοζσογιεντινένιγιε» (χριστιανικὴ ἕνωσις) δημοσιευθεῖσαν μελέτην μου «Les principaux problèmes dogmatiques ayant trait à la réunion des Églises chrétiennes» [2]). Τὸ

---

[1]) La Religion au XXme Siècle.

[2]) Paris, 1933, σ. 38 κ. ἑ.

ἐξωτερικὸν ὅμως τοῦτο κριτήριον, τὸ ὁρατόν, τὸ ἀποφαινόμενον ἐν ὀνόματι συμπάσης τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ὄργανον αὐτῆς, καὶ ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ Θεοῦ, εἶναι, ὡς διὰ μακρῶν ἀναπτύσσω ἐν τῇ εἰρημένῃ μελέτῃ μου, ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἢ μᾶλλον τὸ σύνολον τῶν ἐπισκόπων τὸ ἐν συνόδῳ συνερχόμενον. Δὲν ἀποδίδει δὲ ὁ Γερμανὸς Χάϊλερ τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τῶν γραφομένων μου (σ. 184.) ὅταν ἐξηγῶν περικοπάς τινας τῆς πραγματείας μου «τὰ ἰδιαίτερα δικαιώματα τοῦ Οἰκ. Π)χείου», ἐκλαμβάνει αὐτὰς ὡς ἀποδιδούσας εἰς τὸν Οἰκ. Π)χην παπικὰς κυριαρχικὰς ἀξιώσεις. Ὡρισμέναι ἱστορικαὶ συνθῆκαι ἐδημιούργησαν κάπως ἐξαιρετικὴν θέσιν εἰς τὸν Π)χην Κωνσταντινουπόλεως, ἀρχηγὸν ἐκκλησίας παρὰ τῆς ὁποίας ἐδέχθησαν τὰ φῶτα τοῦ Χριστιανισμοῦ διάφοροι λαοί Ἐν τούτοις οὔτε τὰ ὑπὸ τοῦ 28 κανόνος τῆς Δ' Οἰκ. Συνόδου παρεχόμενα εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην δικαιώματα, οὔτε τὸ ὑπὸ τοῦ κανόνος ιζ' τῆς αὐτῆς συνόδου προβλεπόμενον δικαίωμα ἐκκλήτου δημιουργοῦσι παπικὴν ἐξουσίαν ἐν τῷ ὁμοσπονδιακῷ δημοκρατικῷ περιβόλῳ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὡς πρὸς τὰ καθ' ἕκαστα τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ ἔργου τοῦ συγγραφέως παρατηρητέον ὅτι τοῦτο ὁμοιάζει πρὸς τὸ σύγγραμμα τοῦ Γάλλου Raymond Janin «Les Églises orientales et les rites orientaux». Ἐξετάζει ὅλας τὰς ἀνατολικὰς ἐκκλησίας, ὀρθόδοξον, κοπτικήν, συριακήν, νεστοριανικήν, ἰακωβιτικήν, ἀβυσσιανιακὴν κ. τ. ἀπὸ ἀπόψεως δογμάτων, διοικήσεως, λειτουργίας, κ. ἄ. Ἀναφέρει πολλάκις τὸ ἔργον τοῦ Πρίγκηπος τῆς Σαξωνίας Max δημοσιευθὲν τῷ 1907 «Vorlesungen über die orientalische Kirchenfrage» (μαθήματα περὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος). Ὡς φίλους τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀναφέρει ὁ συγγραφεὺς τοῦ ὑπὸ κρίσιν ἔργου σὺν ἄλλοις καὶ τὸν Βενεδικτῖνον Dom Lambert Beauduin, τοὺς διασήμους θεολόγους Karl Holl καὶ Adolf Drissmann. «Οἱοσδήποτε, προσθέτει, (545) ἀμερόληπτος χριστιανὸς τῆς Δύσεως ὅσῳ βαθύτερον εἰσδύει εἰς τὰς σκέψεις καὶ τὴν ζωὴν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τόσῳ περισσότερον ἀντιλαμβάνεται τὸν πλοῦτόν της.» Ὁ λόγος τῆς τοιαύτης στροφῆς πρὸς τὴν ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ἔγκειται, κατὰ τὸν συγγραφέα, κυρίως εἰς τοῦτο, ὅτι ἐμορφώθη μία νέα ἐπὶ τῆς οἰκουμενικῆς γνώσεως τῆς πίστεως στηριζομένη «πεῖρα τῆς μιᾶς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας». Ὁ συγγραφεύς, ὡς βλέπομεν, ἐπανέρχεται εἰς τὴν προσφιλῆ αὐτῷ ἰδιόρρυθμον ἔννοιαν τῆς καθολικότητος. «Ἡ οὐσία τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, προσθέτει, προσέλαβε τὴν πλήρη μορφήν της ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ Ἐκ δὲ τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἡ ρωσσικὴ εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία ἐνεσάρκωσε τὸ ἀνατολικὸν ἰδεῶδες τῆς εὐσεβείας κατὰ τὸν καθαρώτερον τρόπον».

Ἀναγνωρίζει ἐν τῇ ἀνατολικῇ καὶ ἰδιαιτέρως ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τὸν χαρακτῆρα καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐν αὐτῇ ἑνότης δὲν εἶναι ὡς ἐν τῇ ρωμαιοκαθολικῇ ἐκκλησίᾳ· εἶναι ἑνότης ἐν τῇ ποικιλίᾳ, τῆς ποικιλίας καὶ διαφορᾶς ἐξικνουμένης, κατὰ τὸν συγγραφέα, μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς διδασκαλίας. Ὡς ἐκκλησία τῶν παραδόσεων, τῆς πατερικῆς θεολογίας, εἶναι ἀναποσπάστως συνδεδεμένη μετὰ τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ τὸν συγγραφέα καὶ ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ὑπάρχει ὁ «μονυφυσισμὸς» ἀλλ' οὐχὶ ὑφ' ἣν αἱρετικὴν ἔννοιαν καὶ παρὰ τοῖς κυρίως Μονοφυσίταις, ἀλλ' ὑπὸ θρησκευτικὴν ἔννοιαν. Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ φρονῶ ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐπηρεάζεται πέραν τοῦ δέοντος ἐκ τῆς μυστικοπαθείας τοῦ ρωσσικοῦ λαοῦ. Ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ἐξακολουθεῖ ὁ συγγραφεύς, μετέχει καὶ στοιχείων εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας, τὸ τοιοῦτον δὲ ἐκδηλώνεται ὄχι μόνον διὰ μιᾶς βαθείας καὶ ζωντανῆς πείρας τοῦ Εὐαγγελίου καὶ «ζωῆς κατὰ τὸν τύπον τοῦ Εὐαγγελίου» (Leben nach der norm des Evangeliums), ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν πολλῶν

κατὰ διαφόρους ἐποχὰς γινομένων ἐπαφῶν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῆς εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας. Μεταξὺ τῶν Εὐαγγελικῶν συγκαταλέγει καὶ τοὺς Ἀγγλικανούς. Οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι πρωτίστως ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔχει ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπὶ τοῦ Ἱερεμίου τοῦ Β' ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν προτεσταντῶν θεολόγων τῆς Τυβίγγης. Ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς ἀνατολικῆς καὶ ἰδιαιτέρως τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς καθολικο-εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας ἐξηγεῖται εὐκόλως ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἐλατηρίων τοῦ συγγραφέως σκοποῦντος, ὡς εἴδομεν, νὰ προσδώσῃ εἰς τὴν ἐν Γερμανίᾳ Λουθηρανικὴν εὐαγγελικὴν Ἐκκλησίαν χαρακτῆρα καθολικῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ συγγραφεὺς ἐν τέλει ὁμιλεῖ περὶ τῶν συμπτωμάτων ἐκφυλισμοῦ τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐπαναλαμβάνει τὰς γνωστὰς περὶ ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας κρίσεις τοῦ διασήμου A. Harnack (Wesen des Christentums), τοῦ Kattenbusch καὶ ἄλλων. Κατακρίνει τὴν προσκόλλησιν τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ εἰς τοὺς τύπους, τὴν φιλοχρηματίαν καὶ τὴν σιμωνίαν τοῦ ἀνατολικοῦ κλήρου, τὸν φανατισμὸν καὶ τὴν ἔλλειψιν τοῦ πνεύματος τῆς ἀνεξιθρησκείας παρὰ τοῖς ἀνατολικοῖς λαοῖς διὰ τὴν τελευταίαν περίπτωσιν λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τοῦ ἄλλοτε ἐφαρμοζομένου συστήματος τοῦ ἀναβαπτισμοῦ τῶν ἐκ τῆς Λατινικῆς καὶ τῆς Προτεστανικῆς Ἐκκλησίας προσερχομένων εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

Δυστυχῶς οἱ ξένοι—καὶ αὐτοὶ οἱ πραγματικοὶ φίλοι— δὲν γνωρίζουν ἀκόμη ἐπακριβῶς τὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Δὲν ἠμποροῦν νὰ ἐκτιμήσουν τὰς ὅλως ἐξαιρετικὰς συνθήκας τῆς μακρᾶς της ἱστορικῆς ζωῆς, παραβλέπουν καὶ τὰ πολλὰ φωτεινὰ σημεῖα τοῦ βίου της, ὡς μέχρις ἐσχάτων παρεγνώριζον καὶ τὰ πλεονεκτήματα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία «οἶδεν, ὡς γράφει Γεννάδιος ὁ Σχολάριος, πρῶτος μετὰ τὴν Ἅλωσιν Π)χης, ἀκρίβειαν καὶ οἰκονομίαν καὶ ἑκατέρων καιρούς». Ἔζησε πτωχὴ ὑλικῶς, συνετηρήθη ἐκ τῶν προσφορῶν τῶν Χριστιανῶν καὶ αἱ προσφοραὶ αὐταὶ εἶναι σιμωνία; Ἦτο πλουσία εἰς ἔργα ἀγάπης· ἀνέδειξε καὶ κληρικοὺς σοφούς, τῶν ὁποίων ἡ σοφία κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον τυγχάνει ἀξιοθαύμαστος καθ' ὅσον ἀπεκτήθη ἐν μέσῳ δυσμενῶν ὅρων. Ἀτελείας ἐμφανίζουν καὶ τὰ ἄτομα καὶ τὰ σύνολα καθ' ὅλας τὰς ἐποχάς. Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν δὲν ἔζησεν ὑπὸ ὅρους εὐνοοῦντας τὴν ἀπόκτησιν σοφίας καὶ ὑλικοῦ πλούτου, διετήρησεν ὅμως πάντοτε τὴν πίστιν, τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀγάπην ἡ ὁποία οἰκοδομεῖ.

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

Ἀ. Καρτασώφ. Τὸ τῆς ἐκκλήτου δικαίωμα τῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν ἐν τῇ πράξει. Βαρσοβί,α Συνοδικὸν Τυπογραφεῖον, 1936 (ρωσσιστι). Σελ. 1—19.

Σύντομον ἀλλ' ἀξιοσπούδαστον καὶ ἐπίκαιρον μελέτην ὑπὸ τὴν ἄνω ἐπιγραφὴν ἐξέδωκε τελευταίως ὁ καθηγητὴς τοῦ ἐν Παρισίοις Ρωσσικοῦ Θεολογικοῦ Ἰνστιτούτου κ. Α. Καρτασώφ.

Ἐκ τίνος ἀφορμῆς προέβη εἰς τὴν ἐκπόνησιν καὶ ἔκδοσιν τῆς μελέτης ὁ ἐλλόγιμος καθηγητὴς ἐκθέτει ἐν τῷ προτασσομένῳ προλόγῳ, ἐν ᾧ ἀναγινώσκονται τὰ ἀκόλουθα: «Ἕνεκα τῆς ἐξωτερικῆς διαιρέσεως καὶ τῆς ἐσωτερικῆς διασπάσεως τῆς προτέρας συνθέσεως τῆς Παρρωσσικῆς Ἐκκλησίας καταφανῶς προῆλθεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὸ ἐκ παραδόσεως ἐν Ἀνατολῇ πρωτεῦον πρόσωπον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Οἱ ἐθνικοὶ ἀνταγωνισμοὶ τῶν ὀρθοδόξων χωρῶν καὶ ἐθνῶν περιέπλεξαν τὸ ζήτημα τοῦ κύρους τῆς ἕδρας τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ τῆς παρεισα-

γωγῆς ἐθνικῶν παθῶν καὶ ἐδημιούργησαν τὴν γνωστὴν μεταξὺ τῶν Σλαυϊκῶν Ἐκκλησιῶν τάσιν πρὸς περιστολὴν εἰς τὸ ἐλάχιστον δυνατὸν ὅριον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πρωτείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐν τούτοις κατὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν ἐγείρεται ἀνεπίδεκτον ἀναβολῆς ζήτημα περὶ ὀργανώσεως εἴδους τινὸς συστηματικῆς καὶ ἐνηρμονισμένης δράσεως τῆς ὅλης Ὀρθοδοξίας, τόσον ἐν τῷ σταδίῳ τῶν ἐξωτερικῶν διεκκλησιαστικῶν σχέσεων, ὅσον καὶ ἐν τῇ ἐπιλύσει τῶν ἐντὸς αὐτῆς ὡριμασάντων ζητημάτων. Εἶνε δὲ ὅλως ἀδύνατον νὰ ἀντιπαρέλθωμεν ἐν τούτῳ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς κεκληρονομημένης ἐκ τῆς ἡμετέρας Ἀνατολικῆς Ἱστορίας πράξεως πρωτείου τινὸς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει κέντρου. Πρέπει ἡ πρᾶξις αὕτη νὰ μελετηθῇ καὶ νὰ ὑπολογισθῇ καὶ νὰ δημιουργηθῇ νέος modus vivendi τῶν ἡμετέρων Ἐκκλησιῶν ὑπὸ τὴν μορφὴν συνοδικῆς ἐπαφῆς, ἀλληλεπιδράσεως καὶ ἀλληλοβοηθείας. Ἀνάγκη νέου διορθοδόξου συντάγματος, καθ' ὃ ἡ αὐτοκέφαλος αὐτοτέλεια τῶν ἡμετέρων Ἐκκλησιῶν δὲν θὰ ἀπέκλειεν, ὅπως νῦν, τὴν τακτικὴν καὶ ἐνεργὸν ἀμοιβαίαν ἐπικοινωνίαν.

Χάριν τοῦ πρακτικοῦ τούτου συμφέροντος γίνεται ὑφ' ἡμῶν ἡ κάτωθι ἱστορικὴ ἔρευνα περὶ τῶν ἐπὶ τῆς ἐκκλήτου προνομίων τῆς «Οἰκουμενικῆς» καθέδρας, μετὰ παραπομπῶν εἰς τὴν τοῖς πᾶσι προσιτὴν ἐν Ρωσσικῇ γλώσσῃ φιλολογίαν.

Ἐφ' ὅσον ἡ ἐκκλησιαστικὴ Ἀνατολὴ δὲν ὑπέπεσεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Παπῶν τῆς Ρωμης, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ δώσῃ πρακτικὴν καὶ ζωτικὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν φυσικὴν ἀνάγκην συγκεντρώσεώς τινος τοῦ ὅλου πολυπλόκου ἐξωτερικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν συγκέντρωσιν ταύτην εἶχεν ἀναλάβῃ εἰς χεῖρας αὐτοῦ ὁ νεωστὶ δεξάμενος τὸν χριστιανισμὸν Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος, ἀκολούθως δὲ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ. Ἡ Αὐτοκρατορικὴ δὲ ἐξουσία δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ ἀνυψώσῃ τὸν παρ' αὐτῇ καὶ περὶ αὐτὴν ἱστάμενον Ἀρχιεπίσκοπον τῆς πρωτευούσης μέχρι τοῦ ὕψους παγκρατικοῦ, «Οἰκουμενικοῦ», Πρωθιεράρχου. Οὕτως ἐδημιουργήθη ἐν τῷ Ἀνατολικῷ κανονικῷ δικαίῳ τὸ καθεστὼς τῶν προνομίων τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, παρὰ τὴν ἐν αὐτῷ ἔλλειψιν τῆς μυστικολογίας τοῦ παπικοῦ δόγματος καὶ παρὰ τὴν ὕπαρξιν ἐξ ἄλλου τῆς βαθέως ζωτικῆς ἐν Ἀνατολῇ ἀρχῆς τῆς αὐτοκεφαλίας, τῆς ἀνεξαρτησίας δηλονοῦν τῶν ἐπὶ μέρους Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐξελίξει τὰ προνόμια τῆς ἕδρας τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶχον τὴν τάσιν, καὶ δὴ ἔσχον καὶ σημαντικὴν ἐν τούτῳ ἐπιτυχίαν, πρὸς τὴν ἄμεσον καὶ πλήρη ὑπογωγὴν ὑπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν πασῶν σχεδὸν τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ μὴ ἀνοχὴ ἢ ἡ ἀπορρόφησίς αὕτη τῶν αὐτοκεφάλων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ἔσχε καὶ τὴν ἀντίθετον ἐπίδρασιν αὐτῆς ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἑδραιώσεως τοῦ κύρους τοῦ «Οἰκουμενικοῦ» Πατριαρχείου. Ἐγέννα δηλαδὴ αὕτη ἀντιπάθειαν κατὰ τῶν προνομίων αὐτοῦ καὶ ἀνεπιθυμίαν πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῶν. Ἐντεῦθεν ἡ πρὸς τὸ πρωτεῖον τῆς ἕδρας τῆς Κωνσταντινουπόλεως πάλη ὑπὲρ τῆς τοπικῆς ἀνεξαρτησίας, ἐντεῦθεν ἡ μόνον ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ καὶ οἱονεὶ παρὰ τὴν θέλησιν προσφυγὴ εἰς τὸ κῦρος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς ταύτης ἀντιφάσεως τῆς ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τοῦ πρωτείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐνυπαρχούσης ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ Ἀνατολῇ ἐξηγεῖται τὸ γεγονός, διατὶ παρ' ὅλον τὸ κανονικῶς ἀδιαφιλονείκητον τοῦ ἐπὶ τῆς ἐκκλήτου δικαιώματος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ἀναλόγου ὄντος πρὸς τὸ σύνηθες δικαίωμα τῶν Παπῶν ἐν τῇ Δύσει, ἡ ἱστορία διεφύλαξεν ἡμῖν οὐχὶ τόσον πολλὰ παραδείγματα ἐκδικάσεως κατ' ἔκκλησιν ὑπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀναφορικῶς πρὸς τὰς μὴ ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτωμένας Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας. Οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι

ἡ κατ' ἔκκλησιν ἐκδίκασις ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ ἐκτεταμένου Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, περιλαμβάνοντος ἐν ἑαυτῷ πλείστας ἐθνικὰς Ἐκκλησίας (Βουλγαρικήν, Σερβικήν, Βλαχικήν, Ρωσσικήν), ἦτο ἔργον καθημερινὸν καὶ σύνηθες, ὡς τακτικὴ ἐσωτερικὴ λειτουργία πάσης Τοπικῆς Ἐκκλησίας. Ἅπασα π. χ. ἡ ἱστορία τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας μέχρι τοῦ 1448 ἐστὶ συνεχὴς εἰκὼν ἀμέσου διοικητικοῦ καὶ δικαστικοῦ ἐπ' αὐτῆς δικαιώματος τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Οὐχὶ ὅμως περὶ τῶν τακτικῶν τούτων καὶ ἀναριθμήτων περιπτώσεων τῆς πράξεως τῆς ἐκκλήτου προτίθεμαι νὰ κάμω λόγον ἐνταῦθα, ἀλλὰ μόνον περὶ τῶν ἐκτάκτων περιπτώσεων, αἵτινες χαρακτηρίζουσι τὸ «Οἰκουμενικὸν» κῦρος τῆς ἕδρας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁσάκις ἡ κρίσις αὐτῆς καὶ ἡ ἐξουσία ἐπεξετείνετο ἐπὶ τῶν μὴ ὑποκειμένων αὐτῇ Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως ἀπευθυνομένων πρὸς τὸ κῦρος αὐτῆς. Καὶ τῶν περιπτώσεων τούτων ἐν τῇ μνήμῃ τῆς ἱστορίας, ἵνα γενικῶς εἴπωμεν, διεσώθη μέγας ἀριθμός, πολλὰ δὲ εἰσέτι δὲν ἐξήχθησαν ἐκ τῶν ἀρχείων.

Ἡμεῖς ἐνταῦθα ἀναγράφομεν περιπτώσεις κοινῶς γνωστὰς καὶ ἐπιστημονικῶς καθωρισμένας, εὐκόλως ἀνευρισκομένας ἐν τῇ τοῖς πᾶσι προσιτῇ Ρωσσικῇ ἐπιστημονικῇ φιλολογίᾳ».

Μετὰ τὸν πρόλογον τοῦτον ὁ συγγραφεὺς προβαίνει εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῶν διαφόρων ἱστορικῶν παραδειγμάτων, διαιρῶν τὴν μελέτην αὐτοῦ εἰς τὰ ἑξῆς τρία μέρη: 1) Ἀρχικὴ περίοδος μέχρι τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου (1451), 2) Περίοδος ἀπὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου μέχρι τοῦ ἔτους 1453 καὶ 3) Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1453 μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν.

Κατακλείει δὲ τὴν μελέτην αὐτοῦ ὁ συγγραφεὺς διὰ τῶν ἑξῆς: «Ἡ σειρὰ τῶν παραδειγμάτων τούτων, παρατεθέντων ἄνευ ἀξιώσεως ἐξαντλούσης τὸ ζήτημα πληρότητος, εἶνε, ὑπολαμβάνομεν, ἀρκετή, ὅπως ἀναγνωρισθῇ τὸ πρωτεῦον πρόσωπον τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ὀρθοδόξῳ Ἀνατολῇ οὐχὶ μόνον ὡς ἀρχαιολογικὸν γεγονὸς τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ ὡς ζῶσα καὶ ἐνεργὸς ἀρχή. Τὸ ζήτημα μόνον ἔμεινεν ἐν τῇ ὀρθῇ αὐτῆς ἑρμηνείᾳ καὶ ἐφαρμογῇ, πρὸς ὑπερνίκησιν τῆς ἀνωμάλου ἀπομονώσεως τῶν ἐπὶ μέρους ἐθνικῶν Ἐκκλησιῶν».

Χ. Π.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

† *Ὁ Ἡλιουπόλεως Γεννάδιος* Σελ.

Σημειώσεις περί τινων ἐν Κων)πόλει ναῶν καὶ ἰδίως τοῦ πατριαρχικοῦ μετὰ τὸ 1453 396

Βιβλιογραφία: Πρωτόγονος Ἐκκλησία καὶ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ὑπὸ Fl. Heiler 419

† *Ὁ Λαοδικείας Δωρόθεος*

Βενιαμὶν Α΄. 3

† *Ὁ πρ. Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος*

Τὸ ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ Κων)πόλεως παρεκκλήσιον τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος Εὐφημίας καὶ ἡ ἀκολουθία αὐτῆς 82

† *Ὁ Μιλήτου—καὶ εἶτα Φιλαδελφείας Αἰμιλιανός*

Ὁ προσαγορευτήριος ἐπὶ τῇ πατριαρχικῇ ἀναρρήσει εἰς τὸν θρόνον 14

Εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ Παραλύτου—Ἄνθρωπον οὐκ ἔχω 163

Εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἀποστ. Παύλου—Ἡ ἀθάνατος ἀγάπη 195

Εἰς τὴν μνήμην τοῦ Προδρ. Ἰωάν.—Ὕψος ἐν τῇ ταπεινώσει 259

Ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ σχολικοῦ ἔτους—Ὁ ἐπικίνδυνος φίλος 291

Τὸ ἔμβλημα τῆς χριστιανικῆς ζωῆς 323

Ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Ἀπ. Ἀνδρέου— Ἡ μεγάλη ἐπέτειος . . 355

Ἐκ βαθέων ἐκέκραξα 390

† *Ὁ Σάρδεων καὶ Πισιδίας Γερμανός*

Συμβολὴ εἰς τοὺς πατριαρχικοὺς καταλόγους Κ)Πόλεως ἀπὸ τῆς ἁλώσεως καὶ ἑξῆς; 37. 55. 86. 138. 167. 198. 240. 263. 300. 337. 368. 404

Βιβλιογραφία— «Μ)του Τραπεζοῦντος Χρυσάνθου, ἡ Ἐκκλησία Τραπεζοῦντος, Ἀθῆναι, 1936» 255

† *Ἀρχιμ. Χρυσόστ. Κορωναῖος,* καθηγητὴς ἐν Χάλκῃ Σελ.

Ἡ Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας 79

Μεγάλη Παρασκευὴ 130

† Ἀρχιμ. Ἱλαρίων Βασδέκας, καθηγητὴς ἐν Βαρσοβίᾳ
Ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ σχέσις αὐτῆς πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν θρησκείαν 96.146

Πρωτοπρεσβύτερος Κ. Μωραϊτάκης, ἐν Βουκουρεστίῳ
Συμπληρωματικὸς κατάλογος κωδίκων τοῦ ἐν Φαναρίῳ Κ)Πόλεως μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου 63. 180. 208. 272. 345

† Ὁ Δευτερεύων Μάξιμος
Ἡ Παρθένος Μαρία 362
Τὸ δρᾶμα καὶ ἡ λύτρωσις 409

Χρῆστος Παπαϊωάννου, Διευθ. Α' Πατρ. Γραφ.
Βιβλιογραφία: Α. Καρτασώφ, Τὸ τῆς ἐκκλήτου δικαίωμα τῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν ἐν τῇ πράξει . . 422

Ἄγγελος Δ. Βουδούρης, καθηγητὴς
Ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τῆς νήσου Πρώτης 185. 248. 277. 309

Ἐμμανουὴλ Κ. Φωτιάδης
Γερμανὸς Α' ὁ Ὁμολογητής, Π)χης Κ)πόλεως (715-729) 174. 213

Πατριαρχικὰ ἔγγραφα
Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις ἐπὶ τῇ πατριαρχικῇ ἐκλογῇ . . . 23
Εἰρηνικὴ Ἐπιστολὴ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος 30
Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδ. ἐγκύκλιος ἐπὶ τῇ πατρ. ἐκλογῇ 33
Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις ἐπὶ τῷ Πάσχα . . . . , 127
Πατρ. ἀπάντησις εἰς τὴν εἰρηνικὴν τοῦ Ἀλεξανδρ. Νικολάου 153
Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις 388

Πατρ. καὶ Συνοδ. Τόμοι—Πράξεις
Τόμος ἱδρυτικὸς τῆς Ὀρθοδόξου ἱερᾶς Μητροπ. Λατβίας 104
Τόμος ἐπαναγωγῆς τῆς πρό τινων ἐτῶν ἱδρυθείσης ἱερᾶς Μ/πόλεως Κεντρῴας Εὐρώπης εἰς τὴν ἱ. Μ)πολιν Θυατείρων 335
Πρᾶξις καθιερώσεως τῆς ἐν Λέσβῳ ἑορτῆς τῆς ἀνακομιδῆς τῶν λειψάνων τοῦ ὁσίου Γρηγορίου ἐπισκόπου Ἄσσου 366

Ἐγκύκλιος τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας
Ἐπὶ τῇ πατριαρχικῇ ἐκλογῇ 23

Τὸ Πατριαρχεῖον καὶ ἡ Κυβέρνησις
Ἐπὶ τῇ Πατριαρχικῇ ἐκλογῇ . . . . , ... 17
Ἐπὶ τῇ ρασοφορίᾳ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος 72
Ἐπὶ τῇ ὑπογραφείσῃ ἐν Μοντραὶ συμβάσει 252
Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Δημοκρατίας . . . . . , ... 332

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως.

Ἱερὰ Σύνοδος

Συγκρότησις ἱ. Συνόδου σ. 50. 319. — Καταρτισμὸς συνοδικῶν ἐπιτροπῶν σ. 118. — Κανονικαὶ ψῆφοι: 47. 49. 317. 318 — Κανονικαὶ ἄδειαι σ. 51. 73. 122. 224. 254 319. 382. — Κανονικαὶ πράξεις περὶ τῆς μητροπόλεως Λατβίας καὶ Κεντρώας Εὐρώπης σ. 104. 335. — Καθιέρωσις τῆς μνήμης τῆς ἀνακομιδῆς τῶν λειψάνων τοῦ ὁσίου Γρηγορίου τοῦ Ἄσσου ἐν Λέσβῳ σ. 349. — Κανόνιον τοῦ 1937. σ. 350. — Εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τῶν νέων μητροπολιτῶν Νικοπόλεως-Πρεβέζης Ἀνδρέου καὶ Καστορίας Νικηφόρου σ. 121. 194.

Ἀρχιεπισκοπὴ ΚΠόλεως.

Πατριαρχικὴ ἐκλογὴ σ. 6. ἑξ. 72. 108. 154. — Πατρ. χοροστασίαι σ. 49. 118. 157. 188. 223. 285. 314. 379. — Πατρ. καὶ Συν. λειτουργίαι σ. 71. 122. 155. 157. 188. 296. 379. — Τά ὀνομαστήρια τῆς Α. Θ. Π. σ. 328. — Πατρ. εὐχαὶ εἰς διαφόρους σ. 51. 73. 122. 156. 159. 190. 191. 223. 254. 255. 286. 320. 350. 381. 382. — Χειροτονίαι διακόνων καὶ ἱερέων σ. 51. 74. 123. 159. 191. 287. 382. — Ἐπισκέψει σ. 72. 73. 189. 192. 224. 288. 320. 350. 383. — Μ. Ἑβδομὰς σ. 156. — Μ. Πάσχα σ. 155. — Χριστούγεννα σ. 413. — Π. Κ. Ἐκκλ. Ἐπιτροπὴ σ. 26. 191. 380. — Πατρ. ναὸς σ. 160. — Πατρ. Αὐλὴ σ. 122. 350. — Ἑορτὴ τῆς Ἰνδίκτου σ. 314. — Διορισμοὶ κληρικῶν σ. 192. 255. 287. — Ἁγίασμα ἁγ. Θεράποντος σ. 192. — Τὸ κήρυγμα ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ σ. 74. 349. 351. — Πατριαρχ. τρισάγιον σ. 380. — Ἐποπτεία τῶν ἱ. ναῶν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ΚΠόλεως σ. 380.

— ***Ἱερὰ Μονὴ Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ*** — παραίτησις τοῦ ἡγουμένου αὐτῆς σ. 74. — Ἡ ἐτήσιος Π. καὶ Συν. λειτουργία σ. 188. — Ἑκατονταετηρὶς ἀπὸ τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ ἱ. ναοῦ καὶ τοῦ ἱ. ἁγιάσματος αὐτῆς σ. 296. — Διορισμὸς ἡγουμένου αὐτῆς σ. 320.

— ***Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ Χάλκης***, χειροτονία ἱεροσπουδαστῶν εἰς διακόνους σ. 51. 74, 191. 287. — Ἡ Α. Θ. Π. εἰς τὴν ἱ. μονὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τὴν ἱ. Θεολογικὴν Σχολὴν σ. 218. — Ἡ καθιέρωσις τῶν τελειοφοίτων σ. 227. — Ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους σ. 315. — Κλῆσις τῶν τελειοδιδάκτων εἰς τὸ δημόσιον κήρυγμα σ. 349. — Διορισμὸς ἐπιμελητοῦ σ. 380.

Ἡ ἐνταῦθα ὀρθόδοξος Γιουγκοσλαυϊκὴ παροικία σ. 287.

Ἡ ἐνταῦθα Ἀγγλικανικὴ παροικία σ. 159. 190.

Ἐπίσκεψις τοῦ Ἐξοχ. πρωθυπουργοῦ καὶ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γιουγκοσλαυΐας κ. Στογιαδίνοβιτς σ. 359.

Ἐπαρχίαι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

Αἱ ***αὐτόνομοι μητροπόλεις:*** Κρήτης σ. 47. 72. 121. 286. 321 καὶ Λατβίας σ. 46. 72. 104. 119. 157. — Αἱ ***μητροπόλεις:*** Χαλκηδόνος σ. 190. 285. — Θυατείρων σ. 192. 316. — Πριγκηποννήσων σ. 190. — Αὐστραλίας σ. 191. 216. — Κ. Εὐρώπης σ. 316. 335. — Μιτυλήνης σ. 349. — Μηθύμνης σ. 367. — Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης σ. 121. — Καστορίας σ. 121. 191. — Νευροκοπίου σ. 381. — Αἱ ***ἀρχιεπισκοπαί:*** Ἀμερικῆς σ. 286 καὶ Τσεχοσλοβακίας σ. 319. — Ἡ ἐν Εὐρώπῃ Πατρ. Ρωσσικὴ ***ἐξαρχία*** σ. 253. — Ἡ ἐν Οὐγγαρίᾳ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία σ. 159. 188. 254. — ***Ἅγιον Ὄρος*** σ. 189. 287.

Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας . . . . σ. 70. 108. 151. 153. 331. 416
Ἐκκλησία Ἀντιοχείας . . . . σ. 109
Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων . . . . σ. 111. 131
Ἐκκλησία Γιουγκοσλαβίας . . . . σ. 112. 159, 188
Ἐκκλησία Ρουμανίας . . . . σ. 159. 188. 223. 253. 282. 416
Ἐκκλησία Κύπρου . . . . σ. 113
Ἐκκλησία Ἑλλάδος . . . . σ. 115. 285. 331. 381
Ἐκκλησία Ἀγγλικανική . . . . σ. 117. 159. 253. 282. 382
Ἐκκλησία Οὐψάλης . . . . σ. 154

Τὸ ἐν Ἀθήναις Α' Συνέδριον τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας σ. 414

Ἐκλογαὶ ἱεραρχῶν.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης **Βενιαμὶν Α'** ἀπὸ Μ. Ἡρακλείας 18 Ἰανουαρ. 1936.
Μ. Προύσης **Πολύκαρπος**, ἀπὸ Μ. Μύρων . . . . 28 ,, ,,
Ἐπίσκοπος Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου **Ἀθανάσιος** . . . . ,, ,, ,,
,, Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου **Ἀγαθάγγελος** . . . . ,, ,, ,,
,, Λάμπης καὶ Σφακίων **Εὐμένιος** . . . . ,, ,, ,,
,, Ἱερᾶς καὶ Σητείας **Φιλόθεος** . . . . ,, ,, ,,
,, Κισσάμου καὶ Σελήνου **Χρυσόστομος** . . . . . . ,, ,, ,,
Μ. Ρίγας καὶ πάσης Λατβίας **Αὐγουστῖνος Πέτερσον** . . . . 17 Μαρτ. ,,
Μ. Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης **Ἀνδρέας** . . . . 21 ,, ,,
Μ. Καστορίας **Νικηφόρος** . . . . ,, ,, ,,
Μ. Φιλαδελφείας **Αἰμιλιανός**, ἀπὸ ἐπισκόπου Μιλήτου, ... 3 Σ)βρ. ,,
Μ. Αἴνου **Γερμανός**, ἀπὸ ἐπισκόπου Ἀβύδου . . . . ,, ,, ,,
Ἐπίσκοπος Ἐλγὰβ **Ἰάκωβος Κάρπ**, (βοηθὸς τοῦ Μ. Λατβίας) ,, ,, ,,
,, Ὀλύμπου **Καλλίνικος** (βοηθὸς τοῦ Μ. Θεσσαλονίκης) Δεκέμβρ., ,
,, Περιστερᾶς **Εὐστάθιος** (βοηθὸς τοῦ Μ. Ἰωαννίνων) ,, ,,

Παραιτήσεις ἱεραρχῶν.

Νευροκοπίου **Εὐγένιος**.

Θάνατοι.

Μ. Δρυϊνουπόλεως καὶ Πωγωνιανῆς Βασίλειος 123
Μ. πρ. Μετρῶν καὶ Ἀθύρων Γρηγόριος 418
Ἀρμενοκαθολικὸς Ἀρχιεπίσκοπος ἐν Κ)πόλει 160
Μ)της πρ. Κιέβου Ἀντώνιος 288
Ἀρχιμ. Κλεόπας Μιχαηλίλης, προϊστάμενος Καλαφατίου Ρουμανίας 224
Ἀρχιμ. Ἀγαθάγγελος Μεταλλίδης, ἱερεὺς Θ. Ἀναλήψεως Ὑψωμαθείων . . 255
Ἱερεὺς Ἰωάννης τέως ἐφημέριος Ταταούλων 418
Ἀρχιμ. Διονύσιος Παϊκόπουλος ἡγούμ. ἁγ. Γεωργίου Κουδουνᾶ ἐν Πριγκήπῳ 383
Τριτεύων Θεοφράνης 123
Γεώργιος Παλαμήδης 160
Ἀλ. Παντζείρης 419
Χρ. Θωμαΐδης 419
Βιβλιογραφία — Περιοδικά 52. 224. 255. 351. 383